

**BİNGÖL YÖRESİ GELENEKSEL HALK
OYUNLARINDA İCRA EDİLEN MÜZİKLER
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

İbrahim BURTAŞKIRAY

Yüksek Lisans Tezi

Türk Müziği Çalışmaları Ana Bilim Dalı

2025

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜZİĞİ ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

**BİNGÖL YÖRESİ GELENEKSEL HALK OYUNLARINDA İCRÂ EDİLEN
MÜZİKLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

(A Research on the Music Performed in Traditional Folk Dances of Bingöl Region)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İbrahim BURTAŞKIRAY

Danışman: Doç. Dr. Sinan HAŞHAŞ

Erzurum
Temmuz, 2025

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

İbrahim BURTAŞKIRAY tarafından hazırlanan “**Bingöl Yöresi Halk Oyunlarında İcra Edilen Müzikler Üzerine Bir Araştırma**” başlıklı çalışması 16/07/2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Müziği Çalışmaları Ana Bilim Dalı, Türk Müziği Bilim Dalında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Danışman:	Doç. Dr. Sinan HAŞHAŞ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Ünal İMİK <i>İnönü Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü Yönetim Kurulunun
.../.../.... tarih ve sayılı
kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Enstitü Müdürü

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Bingöl Yöresi Halk Oyunlarında İcra Edilen Müzikler Üzerinde Bir Araştırma**” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

16/07/2025

Aslı ıslak imzalıdır

İbrahim BUR/ AŞKIRAY

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu yüksek lisans tezinin hazırlanma sürecinde, akademik ve kişisel anlamda desteğini esirgemeyen birçok değerli insanın katkısı olmuştur. Öncelikle; akademik rehberliği, bilgi birikimi ve yönlendirici yaklaşımıyla çalışmamın her aşamasında sabırlı rehberciliğiyle bana yol gösteren çok kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Sayın Sinan HAŞHAŞ'a, bu süreci bir akademik gelişim fırsatına dönüştürmemi sağladığı için en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Yörede halk oyunlarının yaşatılmasına ömürlerini adanmış, bu kültürün hafızasını oluşturan tüm kültürel taşıyıcılara içtenlikle teşekkür ederim. Onların özverili çabaları, bu çalışmanın temel ilham kaynaklarından biri olmuştur.

Üniversite lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübeleriyle gelişimime önemli katkılar sunan, akademik bakış açımı şekillendirmemde büyük rol oynayan ve bana her anlamda rehberlik eden kıymetli hocam Doç. Dr. Sayın Savaş EKİCİ'ye ayrıca teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Bu çalışmanın şekillenmesinde yalnızca akademik değil, insani yönüyle de bana her zaman güç veren, araştırmalarımın her anında desteğini hissettiren, sabrıyla, manevi desteğiyle yalnız bırakmayan katkılarıyla bu süreci daha anlamlı kılan sevgili H. Kübra ÜSTÜNDAĞ'a en içten teşekkürü sunuyorum.

Son olarak, tüm tez süreci boyunca beni yüreklendiren, sevgileri ve dualarıyla her zaman yanımda olan desteğini biran olsun esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

İbrahim BURTAŞKIRAY

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ BİNGÖL YÖRESİ GELENEKSEL HALK OYUNLARINDA İCRÂ EDİLEN MÜZİKLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

İbrahim BURTAŞKIRAY

Temmuz 2025, 91 Sayfa

Amaç: Bu araştırmada, Bingöl yöresi halk oyunlarında icra edilen ezgilerin belirlenmesi ve bu ezgilerin notaya alınarak müzikal özelliklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, ulaşılabilen Bingöl yöresi halk ezgilerinin kayıt altına alınarak bu ezgileri alan yazına kazandırmak ve bu yolla unutulmaya yüz tutmuş bazı yöre ezgilerini gelecek kuşaklara öz dokuları ile aktarmak hedeflenmektedir.

Yöntem: Bingöl yöresi halk oyunlarına eşlik eden müziklerin incelenmesini amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeline dayalı olarak yürütülmüştür. Tarama modeli, mevcut literatürden, saha verilerinden ve kaynak kişilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda bir değerlendirme yapma imkânı sağlamaktadır. Bu doğrultuda, Bingöl yöresi halk oyunlarında öne çıkan çeşitli hususiyetler literatür taramasıyla elde edilmiş ve elde edilen bilgiler ilgili bölümlerde sunulmuştur. Araştırmada halk ezgilerinin belirlenmesi ve notaya alınması sürecinde, çeşitli görsel-işitsel kaynaklar taranmış ayrıca Bingöl yöresinde halk oyunu ezgilerini icra eden müzisyenlerin icraları kayıt altına alınmıştır. Elde edilen icra kayıtları doküman analizi yöntemiyle incelenerek tasnif edilmiş ve son olarak örneklem grubu olarak belirlenen ezgiler notaya alınarak müzikal özellikleri açısından yorumlanmıştır.

Bulgular: Bingöl yöresi halk oyunlarında icra edilen ezgilerin büyük çoğunluğunun davul ve zurna eşliğinde icra edildiği tespit edilmiştir. Bu ezgilerin genellikle hızlı tempolu yapılarının, yöre oyunlarındaki dinamik yapılarla aynı paralelde olduğu görülmüştür. Halk oyunlarında icra edilen ezgilerin kuşaktan kuşağa aktarıldığı ve icra biçimlerinin çoğunlukla usta-çırak ilişkisiyle sürdürüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca düğün, bayram ve sosyal dayanışma etkinliklerinde bu müziklerin önemli bir rol oynadığı gözlemlenmiştir. Araştırma doğrultusunda Bingöl yöresine ait olan halk oyunu ezgilerinin birçoğunun çeşitli arşivlerde kayıt altına alınmadığı tespit edilerek alan araştırması kapsamında on tane ezgi, yörede yaşayan icracılardan derlenerek notaya alınmıştır. Bingöl halk oyunları ve bu halk oyunlarında icra edilen ezgilerin genel müzikal özelliklerine yönelik elde edilen bulgular ilgili bölümlerde sunulmuştur.

Sonuç: Araştırma doğrultusunda; Bingöl yöresi halk oyunu eşliklerinde seslendirilen ezgilerin, bölgeye özgü karakteristikler taşıdığı ve bu ezgilerin halk oyunlarında çok önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Araştırma sürecinde notaya alınarak incelenen ezgilerin; 4/4, 5/8, 6/8, 6/4, 10/8'lik yapılarda olmakla birlikte 4/4'lük yapıların öne çıktığı, makamsal açıdan ise Uşşak makamı başta olmak üzere, genellikle Çargâh makamı ve Hicaz makamı duyum etkilerine sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bingöl Yöresi, Halk Oyunları, Bingöl Yöresi Halk Oyunları, Halk Oyunu Eşlik Müzikleri, Davul-Zurna.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

A RESEARCH ON THE MUSIC PERFORMED IN TRADITIONAL FOLK DANCES OF BİNGÖL REGION

İbrahim BURTAŞKIRAY

July 2025, 91 Pages

Aim: The aim of this study is to identify the melodies performed in folk dances in the Bingöl region and to transcribe these melodies into musical notation in order to determine their musical characteristics. The study aims to record the folk melodies of the Bingöl region that can be accessed and to contribute these melodies to the written literature, thereby passing on some of the region's melodies that are in danger of being forgotten to future generations in their original form.

Method: This study, which aims to examine the music accompanying folk dances in the Bingöl region, was conducted based on the survey model, one of the qualitative research methods. The survey model provides the opportunity to make an assessment based on information obtained from existing literature, field data, and interviews with resource persons. In this context, various characteristics that stand out in the folk dances of the Bingöl region were obtained through a literature review, and the information obtained was presented in the relevant sections. In the process of identifying and notating folk melodies, various visual and audio sources were reviewed, and the performances of musicians who perform folk dance melodies in the Bingöl region were recorded. The performance recordings obtained were analysed and classified using the document analysis method, and finally, the melodies selected as the sample group were transcribed and interpreted in terms of their musical characteristics

Findings: It has been determined that the majority of melodies performed in folk dances in the Bingöl region are accompanied by drums and zurnas. It has been observed that the generally fast tempo of these melodies is in line with the dynamic structure of the dances in the region. It has been determined that the melodies performed in folk dances are passed down from generation to generation and that their performance styles are mostly maintained through master-apprentice relationships. In addition, it has been observed that these melodies play an important role in weddings, festivals, and social solidarity events. In line with the research, it was determined that many of the folk dance melodies belonging to the Bingöl region have not been recorded in various archives. Within the scope of the field research, ten melodies were collected from performers living in the region and transcribed. The findings regarding the general musical characteristics of Bingöl folk dances and the melodies performed in these folk dances are presented in the relevant sections.

Conclusion: In line with the research, it has been determined that the melodies performed during folk dances in the Bingöl region have characteristics unique to the region and play a very important role in folk dances. During the research process, the melodies that were transcribed and analysed were found to have structures of 4/4, 5/8, 6/8, 6/4, and 10/8, with 4/4 structures being the most prominent. In terms of mode, it was concluded that they generally had the tonal effects of the Uşşak mode, followed by the Çargâh mode and the Hicaz mode.

Keywords: Bingöl Region, Folk Dances, Bingöl Folk Dances, Folk Dance Accompaniment Music, Drum-Clarion.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Türk Halk Oyunları	2
Türk Halk Oyunlarında Türler	3
Halay.	4
Bar.....	5
Zeybek.....	6
Horon.	7
Trabzon horonları.....	7
Hora.....	8
Kafkas oyunları.	8
Kaşık oyunları.	9
Teke oyunları.	9
Bingöl Yöresi Geleneksel Halk Oyunları	10
Bingöl Yöresi Halk Oyunları Eşliklerinde Kullanılan Çalgılar ve Genel Özellikleri.....	11
Davul.....	12
Zurna.....	12
Kaval.....	12
Bingöl Yöresi Halk Oyunlarında Öne Çıkan İsimler ve Biyografileri	13
Bingöl Yöresi Halk Oyunlarına Eşlik Eden, Öne Çıkan İcracılar ve Biyografileri	15
Problem Cümlesi.....	16
Alt Problemler.....	16
Araştırmanın Amacı.....	17
Araştırmanın Önemi.....	17

Varsayımlar	17
Sınırlılıklar	18
İlgili Araştırmalar	18
İKİNCİ BÖLÜM	22
Yöntem	22
Araştırmanın Modeli	22
Evren ve Örneklem	23
Verilerin Toplanması	23
Verilerin Analizi.....	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	25
Bulgular ve Yorumlar	25
Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	25
İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	33
Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	34
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	60
Sonuçlar ve Öneriler	60
Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	60
İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	62
Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar.....	63
Öneriler	64
KAYNAKÇA	65
EKLER	68
EK-1. Çeşitli Halk Oyunları Görselleri.....	68
EK-2. Notaya Alınan Bingöl Yöresi Halk Oyunlarını İcra Eden Zurna ve Davul İcracılarına Yönelik Görseller	73
EK-3. Bingöl Yöresi Halk Oyunlarında Öne Çıkan İsimlere Yönelik Görseller.....	74
ÖZGEÇMİŞ.....	77

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	Çaçan Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası.....	36
Şekil 2.	Çepik Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası.....	38
Şekil 3.	Delilo Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası	40
Şekil 4.	Delilo-Potpuri Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası.....	42
Şekil 5.	Esmerim Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası	45
Şekil 6.	Halay Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası	48
Şekil 7.	İki Ayak Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası	51
Şekil 8.	Kartal Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası.....	53
Şekil 9.	Keşavo Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası	55
Şekil 10.	Meryemo Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası	58
Şekil 11.	Halay Oyunu	68
Şekil 12.	Bingöl Halayı	68
Şekil 13.	Güneydoğu Anadolu Bölgesine Özgü Halay Oyunu	68
Şekil 14.	İç Anadolu Bölgesine Özgü Halay Oyunu	69
Şekil 15.	Akdeniz Bölgesine Özgü Silifke Halayı.....	69
Şekil 16.	Bar.....	69
Şekil 17.	Zeybek Oyunu.....	70
Şekil 18.	Horon	70
Şekil 19.	Hora Oyunu.....	70
Şekil 20.	Kafkas Oyunu	71
Şekil 21.	Kaşık Oyunu	71
Şekil 22.	Teke Oyunu	71
Şekil 23.	Bingöl Yöresi Halk Oyunları Müziği Çalgıları (Davul)	72
Şekil 24.	Bingöl Yöresi Halk Oyunları Müziği Çalgıları (Zurna)	72
Şekil 25.	Bingöl Yöresi Halk Oyunları Müziği Çalgıları (Kaval).....	72
Şekil 26.	Bingöl Türk Halk Oyunları Davul İcracısı Faik Akarbulut.....	73
Şekil 27.	Bingöl Türk Halk Oyunları Davul İcracısı Nurettin Tekbaş.....	73
Şekil 28.	Bingöl'lü halk oyuncularını	74
Şekil 29.	Bingöl'lü halk yuncu Ali Burtaşkıray.....	74
Şekil 30.	Bingöl halk oyunu ekibi-1	75
Şekil 31.	Bingöl halk oyunu ekibi-2	75
Şekil 32.	Bingöl halk oyunu ekibi-3	75
Şekil 33.	Bingöl halk oyunu ekibi-4	76

Şekil 34. <i>Bingöl halk oyunu ekibi-5</i>	76
Şekil 35. <i>Hasan Anşin</i>	76

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.	<i>TRT-THM Arşivi ve Çeşitli Kaynaklarda Kayıt Altına Alınmış Bingöl Türküleri/Halk Ezgileri.....</i>	34
Tablo 2.	<i>Çaçan Müzikal Özellikleri</i>	37
Tablo 3.	<i>Çepik Müzikal Özellikleri</i>	39
Tablo 4.	<i>Delilo Müzikal Özellikleri</i>	41
Tablo 5.	<i>Delilo-Potpuri Müzikal Özellikleri</i>	44
Tablo 6.	<i>Esmerim Müzikal Özellikleri</i>	47
Tablo 7.	<i>Halay Müzikal Özellikleri</i>	50
Tablo 8.	<i>İki Ayak Müzikal Özellikleri</i>	52
Tablo 9.	<i>Kartal Oyunu Ezgisi Müzikal Özellikler</i>	54
Tablo 10.	<i>Keşavo Müzikal Özellikleri</i>	57
Tablo 11.	<i>Meryemo Müzikal Özellikleri</i>	59

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
Bknz.	: Bakınız
Bpm.	: Beats per minute (dakika başı vuruş sayısı)
Çev.	: Çeviren
Rep.	: Repertuvar
Rep. No.	: Repertuvar Numarası
THM	: Türk Halk Müziği
THO	: Türk Halk Oyunları
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TSM	: Türk Sanat Müziği

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Bingöl, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve zengin kültürel dokusuyla ön plana çıkan yörelerden biridir. Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Bingöl, halk oyunları ve müzikleriyle de bölgenin kültürel mirasını yansıtan önemli yörelerden biridir.

Halk oyunları, Türk toplumunun kültürel kimliğini ve değerlerini yansıtan, işlevsel özelliklere sahip önemli sanat formlarıdır. Türkiye'nin her bölgesinde olduğu gibi Bingöl'de de halk oyunları, yerel kültürün ve coğrafyanın izlerini taşıyan zengin ritmik ve melodik yapılarıyla dikkat çekmektedir. Bu oyunların temel özelliğinin, yerel halkın sosyal yaşamından ve tarihsel birikiminden beslenen ezgilerle bütünleşmesi olduğunu söylemek mümkündür.

Bu çalışmada, Bingöl yöresine özgü halk oyunları eşliklerinde icra edilen ezgilerin müzikal özelliklerinin belirlenmesine yönelik çeşitli incelemeler yapılmıştır. Araştırmanın temel amacı, Bingöl halk oyunlarının müzikal dokusunu belirlemek ve bu kültürel birikimi bilimsel bir bakış açısıyla belgeleyerek gelecek kuşaklara aktarmaktır. Bu bağlamda, yörede halk oyunlarının eşliklerinde icra edilen öne çıkan halk ezgileri belirlenerek notaya alınacak ve notaya alınan ezgilerin genel müzikal özelliklerinin belirlenmesine yönelik çeşitli incelemeler yapılacaktır.

Bingöl halk oyunlarının ritmik ve melodik yapıları, geleneksel halk çalgıları olan davul, zurna ve kısmen kaval çalgılarıyla şekillenmektedir. Bingöl yöresi halk ezgilerinin icrası, yalnızca oyunların estetik boyutunu değil, aynı zamanda yöre halkının sosyal belleğini ve kültürel kimliğini de yansıtan bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bingöl'ün müzikal dokusunda, hem yerel halk ezgileri hem de çevre bölgelerin etkileri bir arada bulunur; bu etkileşimin, Bingöl ezgilerinin özgün yapısını oluşturduğunu ve zenginleştirdiğini söylemek mümkündür.

Bu çalışmanın öncelikli hedefleri arasında; Bingöl yöresine ait halk oyunlarının ve onlara eşlik eden halk ezgilerindeki genel özelliklerin araştırılması, bu ezgilerin tarihsel ve kültürel kökenlerinin tespit edilmesi ve yöresel icra biçimlerinin kayıt altına alınması yer almaktadır. Bu doğrultuda, unutulmaya yüz tutmuş veya kayda alınmamış halk ezgilerinin tespit edilerek repertuvara kazandırılması sağlanacak ve Bingöl yöresine ait olan bu kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması sağlanacaktır. Bingöl'ün halk ezgileri ve halk oyunları

arasındaki karşılıklı etkileşimi anlamak, bu kültürel öğelerin toplumsal işlevlerini ve kültürel sürekliliğe katkılarını derinlemesine irdelemek bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Türk Halk Oyunları

“Halk oyunları toplumların veya milletlerin tarihinden gelerek içerisinde birçok olguyu barındıran zengin bir kültürel göstergedir. Toplumların sosyal ve kültürel yapısının oluşmasında halk oyunlarına önemli bir rol düşmektedir” (Kankaya, 2022, s. 3).

Kültürün gerçek anlamda yansıması olan halk oyunları, kültür mirası olarak kuşaktan kuşağa devredilmektedir. Halk oyunları işlev, içerik, estetik ve iletişim bakımından ait olduğu zamanın ve toplumun aynası olma özelliğini taşırlar. Figürler genellikle günlük yaşamı, doğa olaylarını, kadın erkek ilişkilerini, savaşmaları anlatır veya hayvanları taklide dayanır. Halk oyunlarımız geçmişimizle ilgili bilgilendirici metinlerdir aslında. Her birinin görsel hareketlere dökülmüş bir hikâyesi vardır ve çözümleyerek anlayabilmek görsel okuma becerisi gerektirir. Türk halk oyunları, harekete dayalı sunumları ve zengin yapı tarzlarıyla eğitimde kullanılabilecek özelliklere sahiptir. Bu bağlamda kültürel geçmişimizin zenginliklerini içerek halk oyunlarının görsel materyaller olarak kullanılması aynı zamanda kimliğimizin devamı ve geleceğimizle kurulan bağlantı olacaktır (Mete, 2020, s. 736).

Türk halk oyunları, Anadolu’nun zengin kültürel dokusunun ve toplumsal değerlerinin en somut yansımalarından biridir. Türkiye’de halk oyunu olarak adlandırılan bu oyunlar, icra edildikleri bölge veya topluluğa özgü müzik ve ritimle birleşerek, yerel davranış kalıplarının bedensel hareketlerle ifade bulduğu dinamik bir yapı sergiler. Bu yönüyle halk oyunları, sadece bir eğlence veya sahne performansı değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın, yerel kimliğin ve kültürel sürekliliğin taşıyıcısı konumundadır. Müzik eşliğiyle icra edilen halk oyunları, her yörenin kendine özgü gelenek ve göreneklerini, sosyal ilişkilerini ve yaşam biçimini kuşaktan kuşağa aktarmakta önemli bir görev üstlenir. Dolayısıyla, Türk halk oyunları, hem toplumsal dayanışmayı güçlendiren hem de kültürel çeşitliliği canlı tutan önemli bir folklorik değer olarak değerlendirilmektedir. Türk Halk Oyunları bir bölgenin sosyo-kültürel kimliğini ve yaşam tarzını yansıtır. Halk Oyunları kültürel bir aktarım biçimi olarak değerlendirebilir. Halk oyunu her bölgenin ve her yörenin; geleneğini, göreneğini, kültürel yapısını ve yaşam biçimini temsil eder.

Türk halk oyunları, harekete dayalı sunumları ve zengin yapı tarzlarıyla eğitim materyalleri olarak kullanılabilecek özelliklere sahiptir. Kültürel geçmişimizin zenginliklerini içeren halk oyunlarının görsel materyaller olarak kullanılması aynı zamanda kimliğimizin devamı ve geleceğimizle kurulan bağlantı olduğundan dolayı gerekli ve faydalıdır (Mete, 2020, s. 743).

Türk halk oyunları, yalnızca kolektif hareketlerin bir toplamı değil, aynı zamanda bireyin toplumla olan kültürel etkileşimini somutlaştıran bir yapıdır. Bu oyunlar; bireyin yaşadığı coğrafyaya, mensup olduğu toplumsal yapıya, cinsiyetine, yaşına ve sosyal rolüne göre

şekillenebilir. Özellikle oyun isimlerinin içerdği anlamlar, bu çeşitliliği doğrudan yansıtır. Oyunların adlandırılmasında kullanılan coğrafi terimler, aşiret veya boy isimlerini belirten ibareler ya da oyunun hızı ve şekline dair ifadeler, halk oyunlarının hem bireysel hem de toplumsal bir kimlik taşıyıcısı olduğunu gösterir.

Türk halk oyunları, tarihsel olarak hem ritüel açısından bir temele dayanan inançsal formları hem de daha seküler ve gündelik yaşama dayalı türleri bünyesinde barındıran zengin bir yapıya sahiptir. Ancak genel dağılıma bakıldığında, Türkiye’de halk oyunlarının büyük bir kısmının inanç-dışı kategoride yer aldığı görülmektedir. Bu oyunlar, herhangi bir dini, mistik ya da töresel ritüelin parçası olmaksızın icra edilen, daha çok eğlence, toplumsal birliktelik ve kültürel aktarım amacıyla oynanan türlerdir.

Türkiye’nin halk oyunları içerisinde inançsal türlere nazaran inanç-dışı oyunlar oldukça fazladır. Bu oyunlar inançsal nitelik gösteren herhangi bir ritüel/faaliyet içerisinde yer almayan ve inanç dışı bir anlamsallık üzerinden icra edilen oyunlardır. Türkiye’nin hemen hemen her bölgesinde yer alan inanç-dışı oyunlar halay, bar, hora ve horon gibi sıralı ve dizili biçimde olabileceği gibi; karşılama, teke zortlatması, köçek ve zeybek gibi karşılıklı veya tekli biçimde de olabilmektedir (Demirsipahi, 1975, s. 2).

İnanç-dışı halk oyunlarının bu denli yaygın olması, toplumun sosyal yapısıyla doğrudan ilişkilidir. Bu oyunlar, özellikle bayramlar, düğünler, şenlikler, asker uğurlama törenleri gibi gündelik yaşamın kolektif etkinliklerinde ortaya çıkar. Dolayısıyla bu tür oyunlar, dini veya töresel bağlamdan bağımsız olsa da, yine de toplumun sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına hizmet eden, birleştirici ve ifade edici pratikler olarak değerlidir.

Halk oyunları, bu dansların yansıttıkları zengin kültür öğelerine, sunuşlarına, bölgelerine, belirli ortak özelliklerine göre gruplandırılır. Söz konusu gruplar, kesin çizgilerle olmasa da nerelerde icra edildiğine göre bölgesel olarak ayrılır. Örneğin; Ege Bölgesi’nde zeybek, Karadeniz’de horon, Doğu Anadolu’da bar, Orta ve Güneydoğu Anadolu’da halay en belirgin türlerdir. (Mete, 2020, s. 739)

Türk halk oyunlarının yapısal çeşitliliği, Türkiye’nin halk oyunları repertuarının zenginliğini gösterir. Halay, bar, hora ve horon gibi dizili ve sıralı yapıdaki oyunlar, topluluk içinde ritmik uyum ve birlikte hareketin temsilidir. Diğer yandan karşılama, köçek, teke zortlatması veya zeybek gibi karşılıklı ya da bireysel biçimde oynanan oyunlar ise, bireysel performansın ve özgün figürlerin öne çıktığı türlerdir. Bu durum, inanç-dışı halk oyunlarının hem toplumsal uyum hem de bireysel ifade bağlamında işlevsel bir alan sunduğunu ortaya koymaktadır.

Türk Halk Oyunlarında Türler

Türk halk oyunları hemen her yörede farklı isimler ve farklı içeriklerle çok zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Öyle ki aynı kültür alanlarında bulunan kimi yörelerin yakın köylerinde dahi

farklı isimler veya farklı içeriklere sahip oyun türlerine rastlamak mümkündür. Bu durum Türk halk oyunlarının ulusal ölçekte tam anlamıyla tespiti ve tasnifini zorlaştıran bir etken olmakla birlikte, konuya yönelik yapılmış birçok araştırma neticesinde belli başlı oyun türlerinin bilimsel bakış açılarıyla kayıt altına alındığını söylemek gerekmektedir. Bu bakış açısıyla Türk halk oyunlarında türler konusunun çok önemli ve kapsamlı bir konu olduğu bilinciyle aşağıda yalnızca öne çıkan bazı halk oyunu türlerine kısaca değinilmiştir.

Halay.

Halay, Türkiye'nin birçok farklı yöresinde görülmekle birlikte, özellikle, Güneydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yaygın olan bir halk oyunu türüdür. Halaylar, Türkiye'nin soyut kültürel mirası açısından çok önemli ve işlevsel bir değere sahip olan, topluluk ruhunu pekiştiren, ritmik yapısı ve sembolik düzeniyle dikkat çeken köklü bir halk oyunu türüdür. Bu oyun türü, bireysel performanstan ziyade kolektif bütünlüğe dayalı yapısıyla öne çıkar. Oyuncular genellikle yan yana düz bir sıra oluşturacak biçimde dizilir ve bu dizilim yalnızca estetik değil, aynı zamanda geleneksel bir disiplin anlayışını da yansıtır. Halay, belirli bir oyuncu sayısının altına düşüldüğünde yapısal özelliğini kaybetme riski taşır; çünkü oyun yalnızca figürlerden değil, o figürlerin birlikte senkronize biçimde icrasında anlam kazanır.

Orta Anadolu ile Güneydoğu Anadolu bölgemizde, toplu düz dizi halinde ve disiplinli şekilde oynanan oyunların tümüne birden Halay (Alay) denir. Beş kişiden az oynandığı takdirde karakteri bozulan bir oyundur. Dizinin başında Halay başı, sonunda Pöççik bulunur. Baş ve sonda oynayan her iki oyuncunun da elinde mendil bulunur (Demirsipahi, 1975, s. 12).

Oyun sırasında dizinin önünde yer alan halay başı, sadece liderlik yapmakla kalmaz; aynı zamanda ritmi, figür geçişlerini ve oyunun akışını belirleyen temel figürdür. Karşı uçta yer alan ve “pöççik” olarak bilinen oyuncu ise dizinin denge unsurudur. Her iki ucun da elinde bulunan mendiller, yalnızca estetik bir aksesuar değil, aynı zamanda ritmik geçişlerde ve yönlendirmelerde işlevsel bir araçtır. Bu yönüyle halay, hem hiyerarşik bir düzeni hem de dayanışma kültürünü aynı anda sahneleyen bir oyun formudur.

Halk oyunları bakımından oldukça zengin bir yapı sergileyen Doğu Anadolu Bölgesi'nde farklı türde birçok oyun icra edilmektedir. Iğdır ve Kars dolaylarında Halay oyunlarının yanı sıra Azeri kültüründen gelen; Yallı oyunları, Bayburt ve Erzurum çevresinde; Bar. Malatya, Elazığ, Tunceli, Van, Erzincan ve Ağrı çevresinde ise; Halay oyunları oynanmaktadır. (Eroğlu, 2017, s. 74)

Doğu Anadolu Bölgesindeki halaylar incelendiğinde ritmik bir yapıya sahip oldukları ve diğer bölgelere göre daha hareketli, coşkulu bir yapıda oldukları görülmektedir. Bölgedeki halaylar içerisinde yörelerde en çok oynanan ve bilinen halaylardan bazılarını şu şekilde

örneklendirebiliriz; Delilo (Bingöl, Diyarbakır, Batman, Bitlis, Elazığ, Mardin), Lorke (Şanlıurfa), Esmerim, Güzelim (Gaziantep, Adıyaman), Esmerim (Bingöl, Diyarbakır), Keçiko (Bitlis), Çepik Halayı (Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Batman, Muş), Koçeri (Van, Siirt), Aşiret Halayı (Batman, Şırnak). İç Anadolu Bölgesi halayları, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi ile kıyaslandığında daha sakın ve yumuşak figürlerle oynandığını söylemek mümkündür. Bu halayları genel olarak şu şekilde örneklendirmek mümkündür; Sinsin Halayı (Yozgat, Kırşehir, Kayseri), Oğuz Halayı (Ankara, Çorum), Düz Halay (Nevşehir, Aksaray), Yıldız Halayı (Kırıkkale). Akdeniz bölgesi halay figürleri ritmiktir fakat yavaş figürlere sahiptir. Bu halaylara; Tarsus Halayı (Mersin), Silifke Halayı (Silifke, Antalya) örnek olarak verilebilir.

Burada kısaca değinilen halaylar yukarıda da belirtildiği üzere çok kapsamlı bir konudur. Hemen her yörede karşılaşılabilen halay oyunlarının her yörede farklı özelliklerde olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu bölümde halaylara yönelik yalnızca küçük bir bilgilendirme yapıldığını ve kapsam açısından halayların çok daha kapsamlı bir konu olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Bar.

Bar oyunları, Türkiye'nin doğu bölgelerinde özellikle Erzurum yöresiyle özdeşleşmiş, duruş ve figür yapısıyla asalet ve ağırbaşlılığı ön plana çıkaran bir halk oyunu türüdür. Halayla benzer şekilde grup halinde oynanmakla birlikte, bar oyunları daha belirgin bir ritmik disiplin ve estetik duruş sergiler. Bölgesel değişkenlikler nedeniyle bar ve halay oyunları zaman zaman iç içe geçse de, barın kendine özgü figürel zarafeti ve seremonik yapısı bu türü ayrı bir konuma yerleştirir.

Erzurum'da bar oyunları Erkek ve Kadın Barları diye ikiye ayrılır. Erkek barlarında erkekler yiğitliği, mertliği, çevikliği, korkusuzluğu, dosta güven düşmana korkuyu ifade edercesine vakur ve kendinden emin olmayı sergilerken, Kadın barlarında kadınlar, zarafeti, asaleti, ağırbaşlılığı, olgunluğu sergilerler. Erkek barları hakkında bu güne kadar yapılan yayınlarda bar sayıları hakkında oldukça farklılıklar mevcuttur. Kimi araştırmacılara göre bu sayı 30 hatta 70'lere kadar çıkmaktadır. Oldukça abartılı olan bu sayının sebebi, yörede zaman zaman oynanan seyirlik oyunların veya taklitli oyunlarında bu sayıya ilave edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu güne kadar hiçbir ekip oyununda sözlü bara rastlamamamıza rağmen bazı barlar için bu barın güftesi de var ifadeleriyle karşılaştık. Oysa davul ve zurna ile oynanan oyunlarda güfte ile oyuna eşlik etmek mümkün değildir. Fakat kadın barlarımızda güfte mevcuttur. Zira kadın barları kapalı bir ortamda ve kadınlar arsında icra edildiklerinden ve erkek çalgıcıların söz konusu ortamda bulunmadığından kendi aralarında sesi güzel ve yetenekli kadınlar tarafından barlar güfte ile icra edilir. Şayet söz konusu olan düğün, kına gecesi gibi özel bir durumsa, çalgıcılar aynı zamanda yöresel dış kıyafeti olarak da kullanılan ihramla çalgıcıların kadınların görülmeyeceği bir ortam sağlanır ve eğlence yöresinin enstrümanlarından olan, zilli def ve mey- klarnet ile icra edilir (Doğan, 2011, s. 26).

Erzurum bar oyunları erkek ve kadın barları olmak üzere ikiye ayrılır. Erkek barlarının cesaret ve güç, kadın barlarının ise zarafet ve olgunluk gibi değerleri öne çıkarması; toplumsal cinsiyet rollerinin halk oyunlarına nasıl yansıdığını göstermektedir. Ayrıca, kadın barlarında güfte kullanımının kapalı ortamda kadınlar arası özel bir kültürel ifade biçimi olduğu belirtilmektedir. Genel olarak Erzurum bar oyunlarının bölgesel ve kültürel kimliğin önemli bir parçası olduğu birçok araştırmada vurgulanmaktadır.

“Bar Bölgesi; Erzurum yaylasıdır. Halay ve bar bölgeleri birbirine biraz taşmışlardır. Barda halay gibi çeşitli ritmi olan ve grup halinde oynanan bir danstır” (Tarcan, 1996, s. 69).

Bar bölgesi, Erzurum yöresini kapsayan geniş bir coğrafyayı ifade ederken, halay ve bar bölgeleri birbiriyle kültürel ve coğrafi olarak kesişmektedir. Bu bölgelerde oynanan bar oyunları, tıpkı halay gibi çeşitli ritimlere sahip olup grup halinde icra edilen danslardır. Bar oyunları, topluluk bilincini ve ritmik zenginliği ön plana çıkaran, yöre kültürünü yansıtan önemli bir halk sanatı biçimidir.

Bar çeşitlerine örnekler.

Erkek barları.

Başbar (Birinci bar, Sarhoş barı), Dikine (İkinci bar, Birinci aşırma), Hoşbilezik, Sekme, Koçeri, Dello, Temirağa, Tamzara, Aşırma, Yayvan, Köroğlu, Uzundere, Nare, Tavuk barı (Felek), Daldalan, Çingenler, Hançer barı (Doğan, 2012, s. 34).

Kadın Barları.

Çift beyaz güvercin, Tersine (Döne), Kavak, Sallama (Bayburt Sallaması), Aşşahdan gelirem, Ağca ferikler, Habudiyar, Atın üstünde eğer, Loy- loy (Kavak uzanır gider), Çarşıda üzüm kara (Doğan, 2012, s. 34).

Zeybek.

Zeybek Oyunları dokuzlu aksak tartım üzerine kurulmuş yiğitlik, dürüstlük, mertlik ve kendine güvenin anlatımını belirten Türk halk oyunlarının en belirgin türlerindendir. Bu oyunlar; genellikle tek oynandığı gibi yapılan incelemelerde ve gözlemlerde ikili, dörtlü, altılı kişiden başlamak üzere meydanın alabildiği kadar kalabalık kişilerle değişik şekillerle oynanmakta olduğu görülmektedir. (Tegiz, 1998, s. 65)

Zeybek oyunları, Türk halk kültüründe kendine güvenen ve cesur duruşları ifade eden önemli bir oyun türüdür. Genellikle bireysel olarak oynanabilen bu oyunlar, bazı durumlarda gruplar halinde de icra edilmekte ve oynandığı ortamın genişliği ve kalabalığına göre değişiklik göstermektedir. Bu oyunların temelinde dokuz zamanlı ritmik yapı yer alır ve oyun, oynayan kişinin kendinden emin, dürüst ve yiğit tavırlarını sergilemesiyle öne çıkar.

Zeybek Çeşitlerine Bazı Örnekler.

Yöre zeybek oyunlarının en bilinenleri şunlardır; Arpazlı, Bengi, Bergama Zeybeği, Çakıcı Efe, Çandarlı Zeybeği, Harmandalı, Karaburun Zeybeği, İkiparmak Zeybeği, İnce Mehmet Zeybeği, Koca Solak, Koyundere Zeybeği, Kozak Zeybeği, Kör Bayram, Minarede Ezan Var, Nacakoğlu Zeybeği, Ödemiş Zeybeği, Ötme Bülbül Zeybeği, Sepetçioğlu, Soğukkuyu Zeybeği, Somalı Zeybeği, Süslü Jandarma, Tire Zeybeği, Yağcılar Zeybeği, Yalabık Zeybeği, Zahide Molla Zeybeği.

Horon.

Karadeniz Bölgesi'nde yaygın olarak icra edilen halk oyunu Horon'dur. Bu oyunda üç temel özellik ön plana çıkmaktadır. Birinci özellik, oyun esnasında oyuncuların ellerini havaya kaldırmalarıdır. İkinci özellik Kemençe faktörüdür. Üçüncü özellik ise oyunlarda söylenen mani ve türkülerdir. Ayrıca Çoruh boyunda yer alan Artvin, Borçka, Murgul ve Şavşat gibi yerleşim bölgelerinde Kemençeyle oynanan oyunların yanı sıra Tulum eşliğinde icra edilen oyunlara da rastlanmak mümkündür. (Eroğlu, 2017, Akt: Aycil & Çubukçu, 2022, s. 6)

Karadeniz'in kendine özgü coğrafyasını ve ruhunu yansıtan Horon, bölge insanının yaşam tarzıyla bütünleşmiş önemli bir halk oyunudur. Oyuncuların kol hareketleriyle başlattığı bu oyun, kemençenin ritmik tınılarıyla daha coşkulu hale gelir. Horon esnasında söylenen türküler ve maniler, topluluğun ortak hafızasını tazeleyerek oyuna duygusal bir derinlik kazandırır. Özellikle Artvin ve çevresindeki köylerde, kemençeye eşlik eden tulumla birlikte icra edilen versiyonları, Horon' un zenginliğini ve bölgesel çeşitliliğini ortaya koyar.

Bölgelere göre horon çeşitleri.

Trabzon horonları.

En bilinen horon türleri;

- Düz Horon
- Sıksara Horonu
- Deli Horon

Öne çıkan türleri:

- Hemşin Horonu
- Rize Sallaması

Artvin ve Giresun horonları.

- Tulum Horonu
- Giresun Karşılması

Hora.

“Marmara Bölgesi’nde daha çok Batı Trakya kökenli olan Türk göçmenlerin oyunları ön plana çıkmaktadır. Çok kültürlülük bağlamında şekillenen Balkan kültüründe; Arnavut, Yunan, Slav, Bulgar, Romen ve Çingene topluluklarının etkileri görülmektedir” (Aykent, 2020, Akt:Aycil & Çubukçu, 2022, s. 9)

Marmara Bölgesi’nin halk oyunları, bölgenin göçmen yapısına bağlı olarak zengin bir kültürel çeşitlilik sergiler. Özellikle Batı Trakya kökenli Türk göçmenlerin taşıdığı oyun kültürü, Arnavut, Yunan, Slav, Bulgar, Romen ve Çingene topluluklarının etkisiyle şekillenmiş çok katmanlı bir yapı sunar. Bu çeşitlilik, Marmara’daki halk oyunlarının hem figürel hem müzikal anlamda çok kültürlü bir sentez niteliği taşımasını sağlar.

Trakya bölgesinde davul ve zurna kullanımı yaygın olsa da, bölge tarihsel olarak Balkan göçmenlerinin yoğun olduğu bir yerleşim yeri olarak bilinir. Geleneksel çalgılar arasında yer alan akordeon, özellikle Boşnak topluluklarının düğün, şenlik ve halk oyunlarında kabul gören bir çalgıdır. Trakya’nın genelinde akordeon, yerel danslara, özellikle hora ve karşılama türünde danslara eşlik etmektedir. Ancak, günümüzde bu çalgı eskisi kadar yaygın olarak kullanılmamaktadır (Sakarya, 2024, Akt: Solmaz, 2024, ss. 189-204).

Bölgelere göre hora çeşitleri.

- Trakya Horaları
- Kasap Horası
- Karşılama Horası
- Tekirdağ Horası
- Balkan Horaları (Rumeli Göçmenlerinden Gelen Horalar)
- Gayda Horası
- Makedon Horası
- Dobrogea Horası

Kafkas oyunları.

Karsta yöresel halk oyunları çoğunlukla “Bar” düzenin de, “Kafkas” oyunları ferdi sololar şeklinde oynanmaktadır. Bar oyunları el ele tutularak daire formunda düz sıra halinde oynanmaktadır. Davul-Zurna eşliğinde oynandığı gibi akordeon, koltuk davulu, bağlama, tulum ve klarnet eşliğinde de oynanmaktadır. Oyunlar ağır bir tempoyla başlar ve bar sağa doğru hareket eder sonra gittikçe hızlanan oyuncular ani ters dönüşler, zigzaglar, sıçramalar veya çökmeler yaparak oyunu sonlandırırlar. (Aydın, 2014, ss. 249-258)

Kars yöresinde halk oyunları, hem toplu hem de bireysel formlarıyla dikkat çeken zengin bir yapıya sahiptir. Bar düzeninde oynanan oyunlar, el ele tutuşularak düz sıra ya da

dairesel biçimde sergilenirken; Kafkas tarzı solo performanslar bireysel ustalığı öne çıkarır. Davul-zurnanın yanı sıra akordeon, tulum ve bağlama gibi farklı çalgıların eşlik etmesi, müzikal çeşitliliği artırır. Genellikle ağır tempoyla başlayan bu oyunlar, hızlandıkça ani dönüşler, sıçrayışlar ve çökmelerle görsel olarak da dinamik bir yapı kazanır.

Başlıca Kafkas halk oyunları.

- Lezgi Oyunu
- Kartuli
- Şeyh Şamil Oyunu

Kaşık oyunları.

Kaşık oyunu, en karakteristik biçimiyle Konya ve çevresinde yaşatılan, ritimsel yapısı güçlü bir halk dansıdır. Elindeki kaşıklarla tempo tutan oyuncu, hem müziğe hem de figürlere eşlik eder. Farklı bölgelerde de görülmesine rağmen, Konya'daki uygulama biçimi oyun geleneğinin en otantik örneklerini yansıtır. Coğrafi ve kültürel farklılıklar, oyunun icra tarzında bölgesel çeşitlilik oluşturur.

Kaşık oyununun en iyi Konya bölgesinde korunduğu bilinmektedir. Kadınlı erkekli kaşık oyunları, şehir ve kaza merkezlerinden başka, bölge içinde konaklayan aşiret obalarında da her şenlik vesilesi ile oynanmaktadır. Doğu'dan yaygınlık sınırı Kayseri'ye kadar varmakta olup, Akşehir çevresinin “emmiler oyunu” bunun bir çeşididir. Kadın erkek iki kişi tarafından oynanır. Ereğli'nin çevre köylerinde karşılıklı kaşık oyunu vardır. Konya'da kaşık havalarına ve kıvrak oyun havalarına kaşık şıkırtılarına izafetle “şıkıltım” havası denir. Esas itibarı ile kadın oyunu olduğu halde, tesettür yüzünden erkeklerde de oynanmaktadır. Konya ve dolaylarında yoğun olarak oynanan bu oyunun özelliği dansçının elindeki tahta kaşıklarla kendine ritim oluşturmasıdır. Kaşık oyununa bu bölge dışında güneyde, batıda, kuzeyde, doğuda da rastlanır. Oyunun ismi bu bölgelerde aynı olsa da coğrafi konum, iklim şartları ve sosyal yapı farklılıkları oyunun oynanışında çeşitlilik yaratmıştır (Gazimihal, 1947, Akt: Aslan, 2021, ss. 65-66).

Başlıca kaşık oyunları.

- Konya Kaşık Oyunu
- Silifke Kaşık Oyunu
- Eskişehir ve Afyon Kaşık Oyunu

Teke oyunları.

Teke Yöresi kültürü, belirli bir il ya da sınırla sınırlanamayan, ancak Batı Akdeniz'in çeşitli bölgelerine yayılan karakteristik bir yapıya sahiptir. Burdur merkezli olmakla birlikte Isparta, Denizli, Muğla, Antalya ve Afyon'un bazı ilçelerinde de bu kültürün izlerine sıkça

rastlanır. Bölgedeki halk oyunları, müzik ve yaşam tarzı, Teke kültürünün yerel çeşitliliğini ve güçlü geleneksel yapısını yansıtır.

Teke yöresi kültürünün yaşandığı yerleri, kesin sınırlarla ayıramamakla beraber genellikle bu kültür, başta Burdur ve ilçeleri merkez olmak üzere, Isparta'nın Yalvaç, Şarkikaraağaç, Denizli'nin Acıpayam, Serinhisar, Çameli, Kızıllıhisar, Honaz, Muğla'nın Fethiye, Ortaca, Köyceğiz, Antalya'nın Korkuteli, Elmalı, Cevizli, Akseki çevresi ile Afyon ilinin Dinar, Dazkırı, Başmakçı çevresinde görülmektedir. (Paşmakçı 1995, Yıldız vd. 2009, Akt: Dursun , 2021, s. 335)

Teke yöresi halk oyunları.

Teke oyunlarını oynanış bakımından üç guruba ayırabiliriz.

1. Erkekler tarafından oynanan oyunlar
2. Kadınlar tarafından oynanan oyunlar
3. Birlikte (karma) oynanan oyunlar

Örnek Olarak; Teke Zortlatması, Teke Çiftetellisi, Teke Kaşık Oyunu

Bingöl Yöresi Geleneksel Halk Oyunları

Bugün Bingöl'de oynanan halk oyunları; Kartal, Delilo (Deliley-Koçeri), Çepik (El Çırpma), Esmer-Horani, Gövend (Bingöl Halayı), Çaçan (Çeçen-Karayılan), İki Ayak (Dıling-Keçik), Meryemo , Diz Kırma (Üç Ayak-Sevkari) ve Ters Oyundur (Kileçep). Bingöl halk oyunlarının ortaya çıkışını; sözlü söyleyip oynamalar, kaval (billur) ile oynamalar ve davul zurna ile oynamalar şeklinde üç bölümde inceleyen Bulmuş (2010), davul ve zurnanın halk oyunlarına girişinin 1938'li yıllara dayandığını, Bingöl'de ilk davul ve zurna çalan kişilerin ise Şeref Bıg lakabıyla tanınan kişi ve kardeşi olduğunu belirtmiştir.

Bingöl halk oyunları, belirli kurallar ve ritimler dâhilinde yöremizin karakteristik özelliklerini ve insanlarımızın yaşam tarzlarını yansıtır. Oyunlarımız yöre halkının yapısına ve yaşam tarzlarına uygun olarak canlı ve hareketlidir. Hiçbir yörenin oyunlarından esinleme ve etkilenme yoktur. Bingöl halk oyunlarının hepsi mutlaka bir olayı veya bir konuyu ele alır. Ayak figürlerinin atılışından vücut hareketlerine, oyunun temasından anlatımına kadar her şey yöremizin yapısına uygun bir şekilde oyunlara yansıtılır. Bu yansımalar, yöre insanının karakteristik özelliklerinin halk oyunlarımıza taşındığını ortaya koymaktadır. (Bulmuş, 2010, s. 55-74)

Günümüzde düğün, sünnet, bayramlar (ulusal ve dinî), asker yollama ve karşılama, gençlik toplantıları, açılışlar, siyasal amaçlı toplantılar gibi çeşitli törenlerde icra edilmekte olan halk oyunları toplumsal yapı içerisinde tören gereksinimini karşılamaktadır. Törenler, dayanışmayı pekiştirmekte, bireylerin kendilerini ifade ederek doyumunu sağlamakta, yaşamın tek düzelikten kurtulmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca yüzyıllar önce olmuş ve hiç bir yazılı kaynağa dayanmayan kültürel zenginlik gelecek nesillere aktarılmaktadır.

Bingöl yöresi halk oyunları, Doğu Anadolu Bölgesi'nin kendine özgü kültürel kimliğini yansıtan önemli unsurlardan biridir. Bu oyunlar, hem müzikal yapıları hem de dans figürleri ile bölgenin sosyal ve kültürel yapısını yansıtır. Bingöl halk oyunlarında genellikle toplumsal yaşam, tarım, hayvancılık gibi günlük yaşamın ritmik ve hareketli öğeleri, dans ve müzikle iç içe bir biçimde sergilenir. Her oyun, bir anlam ve amaç taşır; bazen doğa olaylarını anlatırken, bazen de sosyal olayları ya da bölgenin tarihsel geçmişini yansıtan figürler içerir. (Aslan, 2019, s. 45)

Bingöl halk oyunlarının en belirgin özelliği, bu oyunların toplumsal bir bağlamda, özellikle köylerde yapılan düğünlerde ve diğer toplumsal etkinliklerde sergilenmesidir.

Bingöl halk oyunlarının müzikal yapısı, bölgenin geleneksel halk müziğiyle sıkı bir ilişki içindedir. Özellikle ritmik yapılar ve kullanılan çalgılar bu oyunların karakteristik özelliklerini belirler. Oyunda sıklıkla kullanılan davul, zurna, kaval ve darbuka gibi enstrümanlar, müzikle birlikte oyuncuların hareketlerini de belirler. Ayrıca, bu çalgıların ritmik yapılarına uygun olarak figürler ve adımlar oluşturulur. Örneğin, zurna ve davul eşliğinde yapılan oyunlarda, ritmin hızına göre oyuncuların hareketleri de hızlanır ve bu da oyunların enerjik ve coşkulu bir biçimde sergilenmesine olanak tanır. (Bulmuş, 2012, s. 110)

Bu oyunlarda müzik ve dans, bir bütün olarak, halkın yaşamını ve kültürünü tanıtmının yanı sıra, toplumsal dayanışmayı da pekiştiren bir araç olarak kullanılır.

Bingöl halk oyunlarında yöre insanının yaşam tarzı, yörenin coğrafi yapısı ve iklimi yansıtılmaktadır. Bu oyunlar, başta eğlence olmak üzere; aşk, sevinç, barış, uzlaşma, toplumsal dayanışma, psikolojik rahatlama, eğitim ve kültürü koruma gibi önemli işlevlere sahiptir. Bingöl halk oyunları, geleneksel toplumsal yapının güçlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bingöl yöresi halk oyunları, bölgenin kültürel çeşitliliğini, tarihini ve sosyal yaşamını aktaran önemli bir folklorik mirastır. Bu oyunlar, hem müzik hem de dans unsurlarının bir araya gelmesiyle, halkın ritmik ve toplumsal değerlerini yansıtır. Ayrıca, bu oyunlar sayesinde bölgenin geleneksel değerleri günümüzde de yaşatılmakta, toplumsal bağlar kuvvetlendirilmektedir. Bingöl halk oyunları, yalnızca bir eğlence aracı olmanın ötesinde, halkın tarihini ve kültürünü aktaran bir iletişim yolu olarak önemli bir işlevi yerine getirmektedir. (Irmak, 2015, s. 56)

Bingöl Yöresi Halk Oyunları Eşliklerinde Kullanılan Çalgılar ve Genel Özellikleri

Bingöl yöresine ait halk oyunları, yalnızca figürel yapılarıyla değil, aynı zamanda eşlik eden müzik unsurlarıyla da yöresel karakter kazanır. Bu bağlamda kullanılan çalgılar, oyunun hem ritmini hem de ifade gücünü şekillendiren temel öğelerdir. Vurmalı ve üflemeli çalgılar, oyunların yapısına göre çeşitli kombinasyonlarla kullanılmakta; davul, ritmik temel oluştururken; zurna, melodik yapıyı taşıyan ana çalgı konumundadır. Yörede kimi zaman kaval ve bağlama gibi geleneksel çalgılar da oyunlara eşlik eder. Bu enstrümanlar yalnızca müzikal destek sunmakla kalmaz, aynı zamanda oyunun temposuna, dinamizmine ve duygusal atmosferine doğrudan etki eder. Çalgıların icra biçimi, oyun türüne ve toplumsal bağlama göre değişkenlik gösterebilir. Bu yönüyle Bingöl halk oyunları, müzik ve hareketin iç içe geçtiği bütüncül bir performans alanı sunar. Bingöl halk oyunlarının en önemli çalgıları davul ve

zurnadır. Bu algılara ek olarak kaval algısının da yöre oyunlarının eşliklerinde yaygın olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu bölümde adı geçen çalgılara kısaca değinilmiştir.

Davul.

Davul, Anadolu'nun toplumsal hafızasında yer alan en güçlü ritim enstrümanıdır. Düğünlerde, zel günlerde, Asker uğurlamalarında, bayramlarda ve çeşitli eğlence alanlarında davulun sesi, kalabalıkları bir araya getiren, adeta kalp atışlarını andıran güçlü bir ritim sunar. Davulun gövdesi, genellikle am, ceviz veya gürgen gibi dayanıklı ağaçlardan yapılır. emberleri ahşap halkalarla desteklenir ve iki tarafına da keçi, dana ya da koyun derisi gerilir. Bu deriler, davulun sesinin gücünü ve ton rengini belirler. Germe işlemi, derinin ahşap gövdeye ip ya da metal halkalarla sabitlenmesiyle tamamlanır. Davulun sesi, sağ eldeki tokmak (davul tokmağı) ve sol eldeki ince çubuk (ubuk ya da zilli) ile vurularak çıkarılır. Davul, sadece ritmik bir araç değil; el emeği ve ustalığın buluştuğu bir zanaat ürünüdür. Yüzeyine gerilen derinin sıklığı, alınış sırasında vuruşların gücünü ortaya koyar ve halk oyunlarının o canlı coşkusunu taşır.

Zurna.

Zurna davulun ayrılmaz eşlikisidir ve melodik yapının güçlü sesiyle kendini belli eder. Anadolu'nun birçok yerinde erik, kayısı veya şimşir gibi sert ağaçlardan yapılan zurna gövdesi, dayanıklılığı ve sesi ile öne çıkar. Gövdesinin içi uzunlamasına oyularak, konik biçimde şekillendirilir. U kısmına yerleştirilen çift kamışlı ağızlık (zurna kamışı ya da sipsi), zurnanın o karakteristik yüksek ve parlak sesini ortaya çıkarır. Kamışın sesi, zurnanın gövdesinde yankılanarak güçlü ve canlı bir tona dönüşür. Zurna; düğünlerde, kutlamalarda ve halk oyunlarında sesin gücüyle duyguları harekete geçirir.

Kaval.

Kaval, Anadolu'nun en eski nefesli çalgılarından biridir ve hem müziğin hem de doğanın sesi gibi kabul edilir. Genellikle erik, kayısı, şimşir gibi ağaçlardan veya kamıştan yapılan kaval, ustalıkla oyulan gövdesi ve yedi n ile bir arka deliğiyle melodik zenginliğe sahip olur. Kavalın sesi, doğrudan üfleme ya da başpare aracılığıyla çıkar; nefesin uzun gövde içinde dolaşmasıyla derin ve etkileyici bir melodi oluşur. Bu enstrüman, özellikle Anadolu yaylalarında obanlar ve halk oyunlarıyla özdeşleşerek, kültürel kimliğin bir simgesi hâline gelmiştir.

Bingöl Yöresi Halk Oyunlarında Öne Çıkan İsimler ve Biyografileri

Bingöl yöresi halk oyunları, tarihi ve kültürel mirasıyla nesiller boyunca korunmuş ve geliştirilmiş bir gelenektir. Bu alanda önemli katkılarda bulunan birçok isim, halk oyunlarının yaşatılmasına ve yaygınlaştırılmasına öncülük etmiştir. Aşağıda, Bingöl halk oyunlarına büyük katkılar sağlamış önemli isimler ve biyografileri kısaca sunulmuştur.

Ali BURTAŞKIRAY.

Halk arasında Ali Pirun lakabıyla tanınan Ali BURTAŞKIRAY, Bingöl’de halk oyunları ile özdeşleşen en bilinen isimlerden biridir. Gençlik yıllarından itibaren halk oyunlarına büyük ilgi duyan BURTAŞKIRAY, özellikle Bingöl’ün geleneksel oyunlarının kaybolmaması için yoğun emek harcamıştır. Delilo, Koçeri, Halay (Govend), Esmerim, Keşawo, Kartal, Çepik, Çaçan, İki Ayak (Dı ling) gibi bölgenin özgün halk oyunlarını yaşatma ve yaygınlaştırma konusunda uzun yıllar boyunca ekip başı olarak sahneye çıkmış, aynı zamanda yeni nesillere bu kültürü aktarmak için eğitmenlik yapmıştır. Ayrıca, bu oyunların sahne performanslarını modern sahne anlayışına uygun olarak sergilemek amacıyla çeşitli festival ve organizasyonlarda önemli roller üstlenmiştir.

Hasan ANŞİN.

Halk arasında Haseni Şadin lakabıyla tanınan Hasan ANŞİN, 1980’li yıllardan itibaren Bingöl’ün halk oyunlarının sahnelenmesi ve yaygınlaştırılması adına büyük emek vermiştir. Özellikle 1980’lerde kurduğu halk dansları topluluklarıyla Bingöl’ün yerel danslarını ulusal düzeyde tanıtmış ve sahnelemiştir. Halk oyunlarının doğru icra edilmesini sağlamak için özgün figürleri derleyerek önemli katkılar sunmuştur. Kartal Oyunu gibi Bingöl’e özgü dansların en bilinen ve önde gelen icracılarından biri olarak anılan ANŞİN, halk oyunlarının akademik olarak incelenmesinin de önünü açmıştır. Bu çalışmaları, Bingöl halk oyunlarının günümüze kadar yaşatılmasına zemin hazırlamıştır.

Selim BALON.

Halk arasında Selim Kello lakabıyla tanınan Selim BALON, Bingöl’ün kültürel mirasının korunması ve tanıtılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Halk oyunlarının ulusal festivallerde sahnelenmesine katkı sunmuş, geleneksel dansları modern sahne anlayışıyla uyumlu hâle getirmek için yenilikçi yaklaşımlar geliştirmiştir. Bu çalışmaları sayesinde hem Bingöl halk oyunlarının hem de genel anlamda yerel kültürün korunmasına ve yaygınlaştırılmasına önemli katkılar sunmuştur.

Rıfat ELALTINTAŞ.

Rıfat ELALTINTAŞ, Bingöl'ün halk oyunlarının özgün ve otantik yapısını korumak için uzun yıllardır aktif bir şekilde çalışmalar yürütmüştür. Yerel halk oyunlarının derlenmesi ve sahnelenmesi konularında öncü rol oynamış, yörede düzenlenen halk oyunları etkinliklerinde danışmanlık yaparak genç sanatçıların yetişmesine önemli katkılar sunmuştur. Ayrıca akademik alanda yaptığı çalışmalarla halk dansları araştırmalarına değerli katkılar sağlamış, bölgenin folklorik zenginliğinin kayıt altına alınmasına yardımcı olmuştur.

Ali BERDİBEK.

Ali BERDİBEK, Bingöl'ün halk oyunları kültürünün yaşatılması ve korunmasına yönelik uzun yıllardır önemli bir katkı sunmaktadır. Halk danslarının öğretilmesi ve yeni kuşaklara aktarılması için hem bölgedeki okullarda hem de kültür merkezlerinde eğitimlik yaparak bu kültürün yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Folklorik zenginliğin unutulmaması için kararlılıkla çalışan BERDİBEK, gençlerin ilgisini çekmek ve kültürel mirası canlı tutmak amacıyla yoğun bir çaba sarf etmektedir.

Zeki BURTAŞKIRAY.

Bingöl'de halk arasında Çölekli Firar lakabıyla tanınan Zeki BURTAŞKIRAY, yöresel halk oyunları ile özdeşleşmiş en tanınmış isimlerden biridir. Genç yaşlardan itibaren halk oyunlarına derin bir ilgi duyan BURTAŞKIRAY, özellikle Bingöl'e özgü geleneksel oyunların unutulmasının önüne geçmek için büyük bir özveriyle çalışmıştır. Delilo, Koçeri, Halay (Govend), Esmerim, Keşawo, Kartal, Çepik, Çaçan ve İki Ayak (Dı ling) gibi oyunların yaşatılması ve yaygınlaştırılması adına uzun yıllar boyunca sahne almış, aynı zamanda bu kültürel mirası genç kuşaklara aktarmak için sürekli saha çalışması yapmıştır. Geleneksel oyunların modern sahneleme teknikleriyle buluşmasını sağlamıştır.

Selahattin ALBAN.

Bingöl'de halk arasında Kahveci Selahattin lakabıyla tanınan Selahattin ALBAN, Bingöl'ün halk oyunları kültürünü canlı tutmak için önemli projelerde yer almış ve bu alanda etkin roller üstlenmiştir. Sadece halk oyunlarının sahnelenmesiyle kalmayıp, kültürel kimliğin korunmasına yönelik akademik ve sanatsal çalışmalara da öncülük etmiştir. Bingöl halk oyunlarının geçmişten günümüze ulaşmasında ve bu kültürel mirasın korunarak geliştirilmesinde önemli katkılar sağlamıştır. Adı geçen diğer önemli isimler gibi, ALBAN da Bingöl halk oyunlarının yaşatılması ve yeni nesillere aktarılması adına değerli çalışmalar yapmış ve kültürel mirasın canlı kalmasına destek olmuştur.

Bingöl Yöresi Halk Oyunlarına Eşlik Eden, Öne Çıkan İcracılar ve Biyografileri

Bingöl yöresi halk oyunları, zengin kültürel mirasını nesilden nesile aktaran önemli bir gelenektir. Bu oyunlara eşlik eden enstrümanlar kadar, bu enstrümanları icra eden ustalar da büyük bir öneme sahiptir. Davul ve zurna, Bingöl halk oyunlarının en belirgin çalgıları olup, bu enstrümanları ustalıkla çalan icracılar bölgenin folklor geleneğinin canlı kalmasında büyük rol oynamıştır. Aşağıda Bingöl yöresi halk oyunlarının öne çıkan icracılarının biyografilerine yer verilmiştir.

Halim ONUR.

Türk halk müziği ve folklor alanında öne çıkan bir isim olarak, özellikle halk oyunları ve müziğinin tarihsel gelişimini ve modern toplumdaki önemini irdeleyen kapsamlı çalışmalar yapmıştır. Anadolu'nun farklı bölgelerindeki halk müziği ve danslarını sosyo-kültürel bağlamda ele alarak, bu geleneklerin günümüz toplumuna etkilerini ve yerel kimlikleri nasıl canlı tuttuğunu araştırmıştır. ONUR, halk müziğinin kuşaklar arası bağları güçlendiren bir araç olduğuna vurgu yaparken, halk oyunları ve müziğini birlikte değerlendirerek bunların bir topluluğun değerlerini ve tarihsel deneyimlerini aktaran zengin bir anlatı dili olduğuna dikkat çekmiştir. Çalışmalarında, halk kültürünün sadece bir eğlence ya da sanat formu değil, aynı zamanda toplumsal dayanışma ve kimlik inşasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymuş ve bu mirasın korunarak yaşatılmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Yadin ONUR.

Yadin ONUR, Türk halk müziği ve halk oyunları alanındaki derinlemesine analizleriyle tanınan önemli bir araştırmacıdır. Anadolu halk oyunları ve müziklerini toplumsal bağlamlarıyla ele alarak, bu sanatların kültürün yaşatılmasındaki rolünü kapsamlı bir şekilde incelemiştir. ONUR, halk müziği ve danslarının yalnızca estetik bir ifade değil, aynı zamanda bireylerin kimlik oluşturma süreçlerine katkıda bulunan önemli araçlar olduğunu savunur. Halk oyunlarının sadece sahne performansı olmadığını, toplumsal normlar ve değerlerle bütünleşerek toplumsal yapının bir yansıması olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, modern dünyada halk oyunlarının gelenekle bağını koruyarak toplumsal belleği canlı tuttuğunu ve kültürel mirasın geleceğe taşınmasında kritik bir rol oynadığını ifade etmiştir.

Yaşar AYŞAN.

Doğu Anadolu Bölgesi halk oyunlarını odak alan özgün çalışmalarıyla tanınan bir halk kültürü araştırmacıdır. Özellikle Bingöl ve çevresindeki dansların tarihsel kökenlerini ve figürel çeşitliliğini derinlemesine incelemiş, halk oyunlarının yalnızca ritmik hareketlerden ibaret olmadığını, aynı zamanda bir anlatı ve kimlik aktarma biçimi olduğunu vurgulamıştır. AYŞAN, bar türleri ve kartal oyunu gibi özgün Bingöl danslarını, hem geleneksel anlatılar hem

de performatif uygulamalarla birlikte ele alarak, bu oyunların toplumsal işlevlerini ortaya koymuştur. Halk oyunlarını bir kültürel arşiv olarak gören AYŞAN, müzikal yapı ve topluluk içi işlevleri de analiz ederek, bu oyunların tarihsel kodlarını çözümlemeyi amaçlamıştır. Modern sahneleme biçimlerine dair eleştirileriyle, otantik yapıların bozulmadan sahnelenmesine yönelik öneriler geliştirmiş ve genç nesillere yönelik kültürel eğitim projelerinde aktif rol almıştır. Böylece, halk oyunlarının geçmişin bir kalıntısı değil, yaşayan ve gelişen bir kültürel ifade biçimi olduğunu savunarak, günümüzde de önemli bir yer tutmasını sağlamıştır.

Zeki GEZİCİ.

Bingöl'ün halk oyunları kültürünün derlenmesi, korunması ve sahnelenmesi süreçlerinde öncü rol oynayan bir isimdir. 1980'li yıllardan itibaren yöredeki dansların sistematik bir şekilde arşivlenmesini ve genç kuşaklara aktarılmasını sağlayarak, yerel kimliğin canlı tutulmasına katkıda bulunmuştur. Özellikle GEZİCİ, Kartal Oyunu gibi geleneksel figürleri modern sahne düzenlemeleriyle bütünleştirerek, yerel ve evrensel estetikleri buluşturan yenilikçi bir yaklaşım geliştirmiştir. Bu çalışmalar, Bingöl halk oyunlarının yalnızca folklorik bir miras değil, aynı zamanda çağdaş sahne sanatlarının bir parçası olarak değerlendirilmesine de zemin hazırlamıştır.

Eğitim kurumlarında ve kültür merkezlerinde gerçekleştirdiği uygulamalar, halk oyunlarının toplumsal bellek ve kimlik oluşumundaki yerini vurgulamış; böylece, Bingöl halk oyunlarını yalnızca bir gösteri değil, aynı zamanda yerel kültürün yeniden üretildiği bir alan haline getirmiştir. Kafkas dansları ve bar türleriyle yaptığı karşılaştırmalı incelemeler, Bingöl danslarının karakteristik özelliklerini belirginleştirerek akademik literatüre de katkı sunmuştur. Ayrıca, folklorik eğitimi yaygınlaştırması ve gençleri bu alana yönlendirmesi, yerel kültürün sürekliliğini sağlamada kritik bir rol üstlenmiştir. GEZİCİ, halk oyunlarının toplumsal işlevlerini ve kültürel aktarım süreçlerini vurgulayan sahneleme anlayışıyla, Bingöl halk kültürünün yaşayan ve dinamik bir temsilcisi olarak dikkat çekmektedir.

Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “Bingöl yöresi geleneksel halk oyunlarında icra edilen müzikler nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Problem cümlesinin çözümü için aşağıdaki alt problemlere ihtiyaç duyulmuştur.

Alt Problemler

- Bingöl yöresinde yaygın olan geleneksel halk oyunları nelerdir ve genel özellikleri nasıldır?

- TRT arşivi ve çeşitli kaynaklarda kayıt altına alınmış Bingöl türküleri ve halk ezgileri nelerdir?
- Bingöl yöresi geleneksel halk oyunlarında icra edilen ve araştırma sürecinde notaya alınmış olan halk ezgilerinin genel müzikal özellikleri nasıldır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada öncelikle yörede yapılan derleme çalışmasıyla Bingöl yöresinde oynanan halk oyunlarının tespit edilip, bu oyunların ezgi kalıplarının notaya alınarak arşivlenmesi amaçlanmıştır. Unutulmuş veya henüz kaydedilmemiş halk oyunları ezgilerinin belirlenip repertuvara eklenmesi, kültürel sürekliliğin sağlanması ve elde edilen veriler doğrultusunda bilimsel çalışmalar yapılması araştırmanın önemli hedefleri arasındadır. Bu eserlerin gelecek nesillere aktarılması ve yapılan analizlerle bilimsel sonuçlara ulaşılması araştırmanın hedeflerinden biridir.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Bingöl yöresinde oynanan halk oyunlarının ezgi kalıplarının notaya alınarak kayıt altına alınması, incelenmesi açısından önem taşımaktadır. Bingöl yöresine özgü halk oyunları ezgilerinin kayıt altına alınması, bu kültürel değerlerin geleceğe taşınması ve nesilden nesile aktarılması açısından büyük bir öneme sahiptir. Bingöl halk oyunlarına ait ezgilerin derlenerek korunması, bu kültürel değerlerin unutulmasını önlemek ve gelecek kuşaklara taşımak adına önemli bir rol oynamaktadır.

Bu araştırma kapsamında incelenen kaynaklarda, Bingöl yöresinde oynanan halk oyunları ezgilerinin incelenmesine yönelik herhangi bir kaynağa rastlanmamıştır. Bu nedenle, çalışmanın ilk olarak yapılacak olması ve alandaki diğer araştırmalara kaynak oluşturması açısından da önemli görülmektedir.

Varsayımlar

- Araştırma kapsamında yapılan literatür taraması ayrıca il içerisinde alan araştırması kapsamında yapılan görüşmeler ve gözlemler sonucu ulaşılan bilgilerin problem cümlesinin çözümü için yeterli olduğu,
- Kullanılan veri toplama araçlarının ve kişilerin, araştırma için geçerli ve güvenilir kaynaklar olduğu, araştırma yapılırken görüşülen kaynak kişilerden alınan bilgilerin gerçeği yansıttığı,
- Yöre müzisyenlerinden dinlenilerek notaya alınan ezgilerin yörenin otantik icra dokusuyla uyumlu olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Literatür tarama yöntemiyle elde edilen veriler ile,
- Bingöl yöresinde tespit edilen 10 adet halk oyunu eşlik ezgisi ile,
- Yörede yaşayan -ulaşılabilen- halk oyunu ezgisi icra eden icracılarla,
- Notaya alınan eserlere eşlik eden zurna çalgısının icra özellikleriyle sınırlıdır.

İlgili Araştırmalar

Bektaş (2024), ‘Geleneksel Dansta Hareket Müzik İlişkisinin Türk Halk Oyunları Üzerinden Değerlendirilmesi’ adlı makalesinde, Türk halk oyunlarının özünü oluşturan hareket ve müzik unsurlarının ayrılmaz bir bütünlük içinde var olduğu ve bu birlikteliğin toplumun yaşam biçimi, doğayla olan bağı ve ritüellerle harmanlanarak anonim bir kültürel değer kazandığını ifade etmiştir. Makale, dansın hem eğlence amaçlı halk ortamında hem de performans sanatı bağlamında icra edildiğini ve bu süreçte farklılaşmaların ortaya çıktığını belirtmektedir. Makalede, Türk Halk Oyunlarının figür-müzik ilişkisi, İTÜ TMDK Türk Halk Oyunları Bölümünde yerleşmiş olan oyun analizi yöntemiyle ele alınmış ve düzenli ile düzensiz figür yapıları, somut örneklerle incelenerek karşılaştırılmıştır. Ayrıca, düzensiz yapılı figürlerdeki uyumsuzlukların aslında matematiksel temelleri bilindiğinde nasıl kolaylıkla düzenlenebileceği de örnek önerilerle gösterilmiştir. Makalede, Türk halk oyunları figür ve müzik etkileşimi açısından detaylı bir bakış açısıyla ele alınarak kültürel zenginliğin, toplumsal dinamiklerin ve icra biçimlerinin belirlenmesi amaçlanmış ve konuya yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Uzunkaya (2024), ‘Ezgi, Hareket ve Eşlik Ritmi Birlikteliğinde Türk Halk Oyunlarının Ölçü Yapılarına Bir Örnek: Üçüz/Üçerli Şekil Yapılı Ölçülere Ait Oyunlar’ adlı makalesinde, Türk makam müziğinde önemli bir yere sahip olan usul sisteminin, Cumhuriyet dönemi halk müziği araştırmalarında yol gösterici bir işlev gördüğünü ve Batılı ölçü kalıpları ile usulün karşılaştırmalı olarak ele alındığını vurgulamıştır. Ancak, usul sisteminin yalnızca ölçü kavramıyla eş tutulmasının yetersiz olduğu ve aslında farklı müzikal katmanların temsilcisi olduğu ifade edilmiştir. Çalışma, Halk müziği ve Türk Halk Oyunları repertuarında, yalnızca melodik ölçümlerin değil; eşlik ritmi ve hareket unsurlarının da ayrı ayrı değerlendirilerek doğru metrik yapıların belirlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Şimdiye dek yapılan tasniflerin sadece melodik yapıların usul odaklı analizine odaklandığını, bunun ise önemli bir eksiklik yarattığını ifade eden araştırmada, üçüz veya üçerli ritmik yapıların halk oyunlarındaki önemi üzerinde de durulmuştur. Sonuç olarak, çalışmanın, oyun repertuarının tüm unsurlarını

(melodi, hareket, ritim) içeren kapsamlı bir metrik tablo sunarak alana yenilikçi ve daha bütüncül bir katkı sunduğu vurgulanmıştır.

Tortop (2022), ‘Burdur Halk Danslarının Melodi, Ritim ve Hareket Analizi’ adlı tezinde Burdur yöresinin zengin halk dansları repertuvarını merkeze alarak, bu dansların melodi, ritim ve hareket unsurlarını ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Araştırmada, nitel verilerin anlaşılması için betimsel analiz ve detaylı inceleme için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Teke zortlatması, zeybek türleri gibi çeşitli dansların melodileri, yöresel ritimleri ve dansçı figürleri bir arada ele alınmış ve üçlü partiyonlar şeklinde düzenlenerek uyumlu bir yapı ortaya konmuştur. Çalışma, Burdur halk danslarının karakteristik müzikal yapısını ve dans figürlerini hem belgeler hem de kültürel hafızaya katkı sağlayacak biçimde notalara dökerek önemli bir kaynak oluşturmuştur.

Yeşilce (2022), ‘Silifke Yöresi’nde Klarnet ile İcra Edilen Beş Halk Oyunu Ezgisinin Dilsiz Kavalı Uyarlanması’ adlı tezinde, Silifke yöresine ait beş halk oyunu ezgisinin, klarnetten kaval gibi geleneksel bir nefesli çalgıya uyarlanmasını konu almıştır. Çalışmada öncelikle Silifke’nin tarihî, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı tanıtılmış ve bu bağlamda yöredeki halk müziği kültürü ve çalgı tercihleri ele alınmıştır. Klarnetin açık alanlarda gür sesiyle tercih edildiği vurgulanırken, kavalın yerel bir çalgı olduğu vurgulanmıştır. Müzikte uyarlama kavramı ve Türk halk müziğinde uyarlama örnekleri detaylandırılmış; klarnet ve kaval çalgılarının yapısal ve icra özellikleri anlatılmıştır. Özellikle kavalın icra karakterine katkıda bulunan süslemeler, çalışmanın dikkat çeken unsurlarından biridir. Beş halk oyunu ezgisi klarnetten kaval icrasına aktarılmış ve bu uyarlama sürecinin sonucunda müzikal dokuda nasıl farklılıklar ortaya çıktığı notalar ve yorumlarla desteklenmiştir.

Özaydın (2019), ‘Diyarbakır Yöresi Erkek Halayı Oyununda İcra Edilen Melodilerin Derlenmesi ve Makam Analizi’ adlı tezinde, Diyarbakır yöresi erkek halayı oyununda icra edilen müziklerin derlenip notaya alınması ve makam analizlerinin yapılması üzerinden, hem müzikal yapıların hem de kültürel anlamlarının kapsamlı biçimde ele alındığını gösteriyor. Çalışma, yerel düğünlerde ve meydanlarda yapılan etnografik gözlemler ve görüşmelerle sahaya dayalı otantik veriler toplarken, bunları hem Türk Sanat Müziği hem de Türk Halk Müziği perspektiflerinden inceleyerek Diyarbakır müzik geleneğinin zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya koymuştur. Ayrıca notaya alınan 25 ezgi, farklı makam çeşitlilikleriyle (Hüseynî, Uşşak, Nişâbur gibi) bölgenin kültürel kimliğini ve müzikle iç içe geçmiş toplumsal yapısını yansıtırken, araştırmanın kuşaktan kuşağa aktarılan bu müzik mirasını belgeleyip koruma amacını da vurgulamıştır.

Dursun (2017), ‘Erzurum Erkek Halk Danslarının Ezgisel, Ritmiksel ve Hareketsel Bütünlük İçerisinde Uygulanabilmesine Yönelik Araştırma Örneği’ adlı tezinde, Erzurum Erkek Barları’nın Türk Halk Oyunları içindeki özel yerini ortaya koyarak, bu oyunların ezgi, ritim ve hareket unsurlarını sistemli bir şekilde incelemeyi hedeflemiştir. Karma yöntemle hazırlanan araştırma, nitel boyutta doküman incelemesiyle barların tarihî ve kültürel özelliklerini ortaya çıkarırken, nicel boyutta ön test-son test yöntemiyle oluşturulan ezgi, ritim ve hareket akışlarının uygulanabilirliğini test etmiştir. Toplamda 18 barın hem hareket anatomisine uygun tasnifi hem de yöresel ritim teknikleriyle notaya alınması, Erzurum Erkek Barları’nın bütüncül bir biçimde belgelenmesini sağlamıştır. Çalışma sonunda ortaya çıkan partiyonlar ve istatistiksel sonuçlar, bu barların kültürel mirasının korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına önemli bir katkı sunmuştur.

Doğan (2011), ‘Erzurum İli Halay Oyunları Üzerine Bir İnceleme’ adlı tezinde, Erzurum yöresine ait 39 halay oyununun derlenip analiz edildiği, sistemli ve kapsamlı bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın giriş ve beş bölümden oluşması, her bölümün amacını ve içeriğini net bir şekilde belirterek okuyucuya yol haritası sunmuştur. Erzurum’un tarihi, coğrafi ve demografik özelliklerinin yer aldığı ilk bölüm, müziğin ve oyun kültürünün bağlamsal çerçevesini oluştururken; derleme alanı ve yöntemin açıklandığı ikinci bölüm, çalışmanın bilimsel ve metodolojik temellerini ortaya koymuştur. Üçüncü ve dördüncü bölümler Erzurum’da yapılan önceki çalışmalar ve yöredeki oyun kültürüne dair kapsamlı bir birikimi sunarken, beşinci bölümde ise 39 halay oyununun ezgi, ritim, kostüm, çalgı ve figürler açısından detaylı çözümlemeleri yapılmıştır. Sonuç ve öneriler kısmı, çalışmadan elde edilen bulguları bütüncül bir yaklaşımla değerlendirerek Erzurum halay geleneğinin daha iyi anlaşılmasını ve korunmasını hedeflemiştir.

Akan (2010), ‘Tekirdağ Yöresi Halk Oyunları Müzikleri ve Ritim Notalarının İncelenmesi’ adlı tezinde, Tekirdağ ili ve çevresindeki halk oyunlarını şekillendiren toplumsal ve kültürel unsurları detaylı şekilde ele alınmıştır. Balkanlardan gelen topluluklarının katkılarıyla oluşan oyun kültürünün asırlardır süregelen bir birliktelik ve kültürel etkileşim sonucu ortaya çıktığı vurgulanmıştır. Yerli halkın temel oyunlarının karşılamar, çiftetelli ve kasap oyunları olduğu belirtilirken; Balkanlardan gelen göçmenlerin etkisiyle oyun repertuvarının çeşitlenip zenginleştiği ifade edilmiştir. Ayrıca Tekirdağ’ın Edirne, Kırklareli, Çanakkale ve İstanbul gibi çevre illerden kültürel etkiler aldığı ve bu illerle ortak kültürel bağlara sahip olduğu da vurgulanmıştır. Araştırma; bölgenin oyun müziklerinin dokuz zamanlı türküler ve karşılamar gibi zengin yapılar barındırdığını; giysi ve müzik unsurlarında ortak özelliklerin bulunduğunu ortaya koymuştur. Çalışmanın genel amacı, Tekirdağ halk oyunlarının

müzik, ritim ve genel yapısını derinlemesine inceleyerek, bu alanda kaynak bir çalışma sunmak ve bölgenin kültürel mirasını korumaya katkıda bulunmaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, verilerin toplanması, toplanan verilerin çözümlenmesinde kullanılan yöntemler ve tekniklere yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bingöl yöresi halk oyunlarına eşlik eden müziklerin incelenmesini amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeline dayalı olarak yürütülmüştür. Tarama modeli, mevcut literatürden, saha verilerinden ve kaynak kişilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda bir değerlendirme yapma imkânı sağlamaktadır. Bu tür çalışmalarda sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri olan literatür taraması, araştırmanın temel dayanak noktalarından birini oluşturmaktadır. Literatür taraması; konuyla ilgili yayımlanmış kitaplar, makaleler, tezler ve benzeri akademik kaynaklar aracılığıyla yapılmakta ve elde edilen veriler doğrultusunda araştırma sürecinin yönü belirlenmektedir. “Tarama modeli, sosyal bilimlerde yapılan araştırmaların bilimsel gücünü artıran, önceki çalışmalara dayanan ve onları eleştirel bir bakış açısıyla inceleyen bir yöntemdir. Bu model, araştırmacıların belirli bir alandaki tüm literatürü derlemesini ve bu literatürden kapsamlı bir anlayış geliştirmesini sağlar (Bryman, 2016, s. 105).

Nitel araştırmalar içerisinde değerlendirilen alan araştırmalarında verilerin toplanmasında kullanılan önemli yöntemlerden biri de görüşme tekniğidir. Görüşme, insanların belirli bir konu hakkındaki düşüncelerini öğrenmeye, deneyimlerini anlamaya ve ilgili konuda detaylı bilgi edinmeye yönelik bir yöntemdir. Bu yöntemin amacı, daha önce yazılı ya da görsel kaynaklarda bulunmayan ya da eksik kalan bilgilerin doğrudan kaynaktan elde edilmesini sağlamaktır. Nitel araştırmalarda özellikle derinlemesine mülakatlar, konuya dair daha ayrıntılı ve bağlamsal bilgi toplanmasına olanak tanır. Patton, bu yöntemin alan araştırmalarındaki önemini şöyle ifade etmektedir: “Soru-cevap yöntemi, özellikle niteliksel araştırmalarda, katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını anlamada güçlü bir araçtır. Bu yöntem, araştırmacıların katılımcılarıyla doğal bir iletişim kurmasına olanak tanır ve onların dünyalarını daha iyi anlamayı sağlar (Patton, 2002, s. 379).

Görüşmelerin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için belirlenen kaynak kişilerin niteliği büyük önem taşımaktadır. Bu kişilerin halk müziği, halk oyunları ve yerel kültür

hakkında bilgi sahibi olması, çalışmanın bilimsel niteliğini artırmaktadır. Etnografik araştırmalarda kaynak kişilerin rolünü değerlendiren Hammersley ve Atkinson, bu kişilerin araştırmacının saha ile kurduğu ilişkide ne denli belirleyici olduğuna şu ifadelerle dikkat çekmektedir: “Kaynak kişiler, araştırmacıların çalıştıkları toplulukların, kültürlerin ve pratiklerin derinliklerine inmelerini sağlayan çok önemli rehberlerdir. Onlar, araştırmacının toplulukla daha iyi bir bağ kurmasına ve kültürel bağlamı anlamasına yardımcı olurlar (Hammersley & Atkinson, 2007, s. 110).

Bu bağlamda yürütülen araştırmada, Bingöl yöresine özgü halk oyunlarına eşlik eden müziklerin geleneksel ve güncel icra biçimlerinin anlaşılabilmesi amacıyla bölgedeki yerel sanatçılar, halk oyunları eğitmenlerinin icra kayıtları dinlenilerek kayıt altına alınmış, elde edilen veriler analiz edilerek çalışmanın içerik yapısı oluşturulmuştur.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Bingöl ilinde geleneksel halk oyunlarına eşlik eden müziklerin icra edildiği tüm sosyal ve kültürel ortamlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda düğünler, yöresel şenlikler, köy toplantıları, halk konserleri ve mahalli etkinlikler gibi halk oyunlarının sergilendiği çeşitli sahneler evrenin temelini teşkil etmektedir. Evrenin bu şekilde tanımlanması, çalışmanın hem kırsal hem de kentsel bağlamda Bingöl kültürüne ait müzikal ve oyun geleneğini bütüncül bir biçimde değerlendirebilmesine imkân sağlamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Bingöl halk oyunlarına eşlik eden müziklerin icrasında yer alan yerel sanatçılar, geleneksel halk oyunları ekipleri ve bölge halkından elde edilen ses ile görüntü kayıtları şeklinde belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma konusuyla ilgili bilgilere ulaşılmak üzere elektronik kaynak taraması ve yazılı kaynak taraması yapılmıştır. Sonrasında saha araştırması esnasında doğru sonuçlar elde edebilmek için hangi kaynak kişilerle görüşmeler yapılacağına karar verilmiş ve karar verilen kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusu içerisinde yer alan Bingöl yöresinde varlığını sürdüren halk kültürü, halk oyunları ve müzikleri, yöredeki çalgılar ve icracıları hakkında daha detaylı bilgilere varabilmek için asma davul ve zurna icracılarına sorular yöneltilmiş ve Bingöl halk oyunu ezgilerinin icraları bu kişilerden dinlenerek notaya alınmıştır.

Verilerin Analizi

Bingöl yöresine ait halk müzikleri ve halk oyunları üzerine gerçekleştirilen bu çalışma, bölgenin zengin müzikal dokusunu ve halk oyunları ile kurduğu dinamik ilişkiyi bütüncül bir

bakış açısıyla değerlendirmeye odaklanmaktadır. Bu doğrultuda, Bingöl yöresi halk oyunlarında icra edilen ve araştırma sürecinde notaya alınan eserler çalışmanın ana verilerini oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde ulaşılan veriler genel bir bakış açısıyla müzikal özellikleri açısından analiz edilmiş ve bu süreçte yalnızca önemli görülen bazı hususiyetlere odaklanılmıştır. Daha açık bir ifadeyle, araştırmanın en önemli verileri olan ezgiler analiz edilirken; makam analizi, form analizi, biçim analizi vb. şekillerdeki analiz yöntemlerinin yerine yalnızca ezgilerde öne çıkan bazı müzikal özelliklere değinilmiştir. Bu durumun en önemli sebebi, herhangi bir müzik eserinde önemli olduğu düşünülen; tempo, ses aralığı, makam özelliği, karar sesi, donanım vb. hususiyetleri kısaca yorumlayarak özellikle icra sürecinde öne çıkan temel özelliklerin daha kolay anlaşılmasını sağlamaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde; araştırmanın örneklemini doğrultusunda elde edilen bulgular çeşitli açılardan yorumlanmıştır.

Araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde ilk olarak Bingöl yöresinde yaygın olan halk oyunları tespit edilerek bu halk oyunlarının genel özelliklerine değinilmiştir. Ardından Bingöl yöresi halk oyunlarının eşliklerinde seslendirilen halk ezgileri tespit edilerek notaya alınmış ve çeşitli açılardan yorumlanmıştır.

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi, Bingöl yöresinde yaygın olan geleneksel halk oyunları nelerdir ve genel özellikleri nasıldır? şeklinde belirlenmiştir. Problemin çözümü için Bingöl yöresinde geçmişten-günümüze oynanan halk oyunları alan araştırması kapsamında incelenmiş ve elde edilen bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Araştırma doğrultusunda, Bingöl yöresinde geçmişten günümüze yaygın olan on tane halk oyununa ulaşılmıştır. Ulaşılan halk oyunları aşağıda sıralanmıştır.

- Çaçan
- Çepik
- Delilo (Koçeri)
- Delilo-Potpuri
- Esmerim (Harrani)
- Halay (Govend)
- İki Ayak (Dı Ling)
- Kartal
- Meryemo
- Keşavo

Çaçan oyunu genel özellikleri.

Yöre; Bingöl ve çevresi (özellikle merkez ve Genç ilçesi). Oyun Türü; halay ve bar tipi oyun. Oynanış Biçimi; toplu oynanır ve genellikle erkekler oynar, ancak günümüzde karma ekiplerin de bu oyunu oynadığı görülmektedir. Oyuncular el ele veya omuz omuza tutuşarak

düz çizgi halinde oynarlar. Figürler; topuk vuruşları, üçlü sıçrama, yerinde sallanma ve öne doğru atılma şeklindedir. Tempo; canlı ve hareketlidir.

Barışı ve barış sevincini konu edinen bir oyun olup yörede en çok sevilen ve oynanan oyunlar arasındadır. Oyunun çıkışı ile ilgili rivayet şöyledir: Eskiden Bingöl yöresinde yaşamış bir keşiş varmış. Bu keşişin “Çaçan” adında güzelliği dillere destan güzel mi güzel bir kızı varmış. Bu kıza çok âşık olan delikanlı kızı ailesinden istetmiş. Fakat kızın babası bu duruma bir türlü razı olmamış. Çaresiz kalan delikanlı da kızı kaçırmış. Keşiş bu duruma çok öfkelenmiş. Sonunda yörenin ileri gelenleri arabuluculuk yaparak keşişin gölünü razı etmeyi başarmışlar. Böylece iki âşık arasında bir düğün yapılmaya karar verilmiş. Düğün sırasında damat ve arkadaşları sevinçlerini, heyecanlarını ve biraz da kızın babasına karşı tepkilerini dile getirmek için sert vuruşlar ve kıvrak hareketlerle “Çaçan” adı verilen oyunu oynamaya başlamışlardır. Böylece ismini keşişin kızı Çaçan’dan alan bu oyun günümüze kadar gelmiştir. Oyunun Oynanışı: Gövend oyununun başlangıcındaki figürlerle oyuna başlanır. Müziğin ritmine göre vücut tümüyle titretilirken sağ ayağın topuğu üç kez aynı yeri döver. Sol ayak ile öne doğru sert bir şekilde üç makas yapılarak çıkılır ve tekrar normal adımlarla başlama yerine gelir. Oyun sırasında şu türkü sıkça söylenir: Al mendil, allı mendil Kaldır kolların yendir At boynuma dolandır Her sözün yalandır Gir koynuma inandır. (Irmak, 2015, ss. 64-65)

Yukarıda, Çaçan oyunu sırasında sıkça söylendiği belirtilen türkü, günümüzde oyun sırasında söylenmemekte ve etkisini büyük ölçüde yitirmiştir. Bu oyun, Bingöl’ün halk ezgilerinin canlı bir yansımasıdır. Oyun sırasında kullanılan ezgiler, sadece bir müziksel altyapı değil, aynı zamanda topluluğun ortak belleğinde yer etmiş melodik motiflerin taşıyıcısıdır. Çaçan oyununun eşlik ezgileri, yörenin karakteristik davul ve zurna tınılarıyla birleşerek, oyuncuların hareketlerini senkronize eder ve oyunun coşkulu ruhunu daha da güçlendirir. Böylelikle müzik, yalnızca bir eşlikçi unsur değil, aynı zamanda oyunun bütüncül ifadesinin ayrılmaz bir parçası olur.

Bu açıdan bakıldığında Çaçan, hem figürel zenginliği hem de halk ezgisiyle bütünleşen yapısıyla Bingöl kültürel mirasının önemli bir temsilcisidir. Bu oyunun kökeni ve sözlü anlatılarla beslenen hikâyesi bilinmese de, halk ezgileri aracılığıyla aktarılan ritimler, Çaçan’ın kolektif hafızada yaşayan bir kültürel anlatıya dönüştüğünü göstermektedir. Ayrıca müziğin enerjisi ve oyuncuların senkronize hareketleri, izleyici ve icracı arasındaki bağın güçlenmesine olanak tanır. Bu nedenle Çaçan, Bingöl’ün halk oyunları repertuarında yalnızca bir dans değil, halk ezgisinin ve kültürel hafızanın yeniden üretildiği canlı bir sahne performansı olarak değerlendirilebilir.

Çepik oyunu genel özellikleri.

Yörede çok sevilen bir oyun olan El Çırpma, gençler arasında kuvvet denemesini simgelemektedir. Bazı rivayetlere göre bu oyunun kavgayı anlattığı dile getirilir. Geçmiş yıllarda özellikle kırsal alanlardaki düğünler de bu oyun oynandığı zaman oyunun sonunda oyuncular arasında ciddi kavgaların çıktığı söylenir. Ancak yapılan

araştırmalarda bu oyunun kuvvet denemesi ve kavgayı canlandırmış gibi görünmesine rağmen asıl vermek istediği mesajın, yörede kadına verilen değer olduğu söylenebilir. Oyunun oynanışı: Oyun hareketli, vurucu ve sert bir oyundur. Oyun başlamadan evvel oyuncular arka arkaya dizilip davul-zurna eşliğinde sağ ayakla başlamak üzere oyun alanına girerler. Üç adım yürüdükten sonra, sağ ayağın topuğu yere bastırılır, sol ayağın sert bir şekilde yere vurulmasıyla birlikte avuç içleri birbirine vurulur. Bu hareketlerin birkaç kez tekrarından sonra eşler birbirlerine dönerek ellerini sert bir şekilde karşılıklı vururlar. Bu vurma hareketleri birkaç kez tekrar edilir. Müzik kesilince de oyuncular yine arka arkaya dizilerek oyunu bitirirler (İrmak, 2015, ss. 65-66).

Başlangıç Aşaması; oyuncular düz bir sıra veya yarım daire şeklinde dizilirler, oyunun başında herkes sağ ayağıyla üç adım öne doğru yürür, üçüncü adımın sonunda sağ ayak yere vurulur ve eller yukarı kaldırılarak sert bir şekilde çırpılır, el çırpma, oyunun temel hareketlerinden biridir ve ritmin en önemli parçasıdır. Orta Aşama; Oyuncular sağ ve sol ayaklarını sırayla yere vurarak belirli bir ritim tuttururlar, bazen adımlar hızlanır ve müziğin temposuna göre değişir. Çiftlerin Karşılıklı Oynadığı Figürler; Oyuncular eşleşerek yüz yüze gelir, ellerini sert bir şekilde karşılıklı olarak üç defa çırpırlar, ardından geri çekilerek tekrar başlangıç pozisyonuna dönerler. Dönüş Hareketleri: Oyuncular belirli noktalarda dairesel dönüşler yaparak oyuna hareketlilik katarlar, dönüşler sırasında eller tekrar çırpılır ve vücut ani hareketlerle sağa veya sola döner. Zıplama ve Çökme Figürleri: Oyun ilerledikçe bazı figürlerde hafif çömelme ve sıçrama hareketleri eklenir, erkek oyuncular, daha sert ve güçlü hareketlerle sıçrarken, kadın oyuncular daha zarif ve hızlı adımlarla hareket eder. Final ve Bitiriş; Oyun sona yaklaşırken müzik hızlanır ve oyuncular hareketlerini gittikçe daha hızlı bir tempoda yapmaya başlar, son adımda herkes hızlı bir şekilde üç defa el çırparak ve bir adım geriye çekilerek oyunu tamamlar, oyunun sonunda oyuncular gülümseyerek ve eğilerek seyircileri selamlar.

Bu oyun; yöre insanının güç, dayanıklılık ve uyum gibi değerleri vurguladığı sert figürleriyle dikkat çeker. Eski zamanlarda köy düğünlerinde, özel günlerde ve şenliklerde sıkça oynandığı bilinmektedir. Bazı anlatımlara göre, geçmişte çepik oyununun sonunda oyuncular arasında rekabetten doğan kavgalar çıktığı söylenmektedir. Ancak zamanla bu oyun bir eğlenceye dönüşmüş ve dansın asıl amacı topluluk ruhunu pekiştirmek ve dostluğu simgelemek olmuştur.

Delilo oyunu genel özellikleri.

Delilo, özellikle Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Tunceli, Bitlis ve Batman gibi illerde yaygın olarak oynanan bir halk oyunudur. Bu oyun bazı bölgelerde koçerî (göçebe) olarak da bilinmektedir. Yörede en çok sevilen oyunlar arasında gelir. Karma bir oyundur. Kadın ve erkeklerin birlikte oynadıkları bir oyundur.

Yörede en fazla sevilen oyunlardan birisidir. Genellikle kız-erkek karışık oynanan bir oyundur. Oyunda birlikteliğin verdiği neşe ve heyecan, müziğin ritmiyle âdeta figürlere yansımaktadır. Yöre insanının birbirine olan sevgisini ve birlikteliğini anlatan Delilo oyunu halk oyunları arasında en eski geçmişe sahip olan oyunlardandır. Oyunun ortaya çıkışı ile ilgili olarak çeşitli rivayetler mevcuttur. Rivayetlerden birisi şöyledir: Yörenin genç kızları ilkbahar aylarında kuzukulağı, kuşyemi gibi yenilebilir türden yabancı bitkileri toplamak amacıyla kırlara, bayırlara, vadilere ve su kenarlarına çıkarlarmış. Topladıkları bitkileri torbalarına dolduran bu genç kızlar buluşup bir araya geldiklerinde topladıkları bitkileri birbirlerine gösterip sevinçlerini dile getirmek için oyun oynarlarmış. Genç kızların bir ritme ve kurala göre oynamaya başladıkları bu oyun zamanla bir halk oyununa dönüşmüştür. Bu oyun zamanla genç kızlar ve genç erkekler tarafından düğün ve benzeri eğlencelerde de oynanarak yaygınlık kazanmıştır. Oyunun Oynanışı: Oyuncular serçe parmaklarından tutuşarak yarım halka şeklinde dizilirler. Davul, zurna ve türkü eşliğinde sağ ayaktan başlamak üzere dört adım ileri ve sol ayaktan başlamak üzere de dört adım geri atılarak oynanır. Oyun sırasında vücut titretilip müziğin ritmine uyulur. Önce yavaş hareketlerle başlayan oyun, sonradan tempo tutularak hızlandırılır. Oyun sırasında şu türkü söylenir: Bingöl dört dağ içinde Yanarım yağ içinde Kim Bingöl'ü sorarsa Bir tanem var içinde Deriley deriley seyrane (İrmak, 2015, ss. 60, 61).

Delilo oyunu sevinç, heyecan, coşku ve mutluluğu ifade eder. Her hangi sabit kalıplaşmış bir ezgisi yoktur yani tek bir ezgiye ya da türküye bağlı değildir. Bu oyun icra edilirken yörenin birçok halk ezgileri ve halk türkülerine rastlanır ve halk arasında bilinen türküler sıklıkla icra edilir. Ekip başının oyun içerisindeki komutlarına göre oyun icra edilir. Günümüzde düğünlerde çoklukla oynanan oyunların başında gelir. Geçmişte yüz yıl öncesine kadar çıplak sesle her hangi bir enstrüman eşliği olmaksızın türküler ve maniler söylenerek icra edilirken net tarihi bilinmeksizin belli bir zaman sonra davul ve zurna ile eşlik edilerek günümüze kadar devamlılığını sürdürerek icra edilmektedir. Bu oyunda aynı zamanda oyunda ki bir kişi türkü veya mani söyler cümle bittikten sonra oyundaki tüm oyuncular aynı türküye koro halinde eşlik eder. Bu oyunda oyuncuların bireysel figürlerini kendine has doğal olarak raks ettikleri bir oyundur. Yörede herkes tarafından bilinen ve eğlence amacıyla geline her ortamda yoğun olarak oynanan bir oyundur. Yöredeki halk ezgilerinin büyük bir çoğunluğu bu oyunda eşlik edilerek icra edilir. Bu oyun bu coğrafyadaki çevre illerde de ortak olarak icra edilen bir oyundur. Yöredeki insanların birbirine olan sevgi ve birlikteliğini anlatan Delilo oyunu en eski geçmişe sahip oyunlardan biridir.

Esmerim oyunu genel özellikleri.

Bu oyun, halk arasında Esmerim veya Harrani olarak da bilinmektedir. Harrani kelimesi, özellikle Bingöl, Elazığ ve Tunceli gibi Doğu Anadolu'da halk oyunlarının bir tür tanımlaması olarak da kullanılmaktadır.

Yörenin genç delikanlıları çekingenlikten dolayı, esmer tenli kızlara olan ilgilerini doğrudan iletemedikleri için bu duygularını Esmer Oyunu'nun hareket ve figürlerinde anlatmışlardır. Bu oyunda yerinde saymalar; sevgiyi, ileri doğru eğilme ve yürümeler;

kızlara duyulan ilginin erkek tarafın dan ifadesini, geri adımlar ise; uzaklaşmayı simgelemektedir. Oyunun Oynanışı: Halayda olduğu gibi oyuncular yan yana dizilip birbirleriyle kol kola kenetlenirler. Ritme uygun olarak sağ ayaktan başlanarak ayaklar dizden geriye doğru çekilir. Ardından müzik eşliğinde dizler öne doğru kırılır ve sol ayak topuğuyla da yere vurulur. Aynı hareketlerle sol ayakla tekrar başlangıç durumuna gelir. Sonrasında ise, değişik figürlerle birlikte öne doğru eğilmek suretiyle üç ileri, üç geri ayak hareketleri yapılır. Oyun bu tempoda sürerken şu türkü söylenir: Kekliğim öter gelir Tüyünü döker gelir Bir can, bir canı sevse Dağları söker gelir Karanfilin filizi Kim bilir kalbimizi Hafif bir rüzgâr esti Ayırdı ikimizi (Irmak, 2015, s. 63)

Irmak'ın (2015) aktardığına göre, Esmerim oyunu sırasında söylenen “Kekliğim öter gelir...” (s. 63) dizeleriyle başlayan türkü, günümüzde oyun icrasında artık yer almamakta ve söylenmemektedir.

Harrani olarak da bilinen Esmerim oyunu, esmer kızlara duyulan ilgiyi ifade eden bir oyundur. Geçmişte, erkek ve kadınların duygularını birbirlerine açıkça ifade edememesinden kaynaklı kişiler nişan, düğün gibi eğlence ortamlarından Esmerim oyunu sırasında söylenen manilerle duygu ve düşüncelerini ifade etme şansı bulmuşlardır. Bu oyun, kendine has türküsü ve çeşitli varyasyonlarıyla dikkat çekmektedir. Bazı alanlarda türkü söyleyerek de oynanan bu oyun, yöre oyunları arasında farklı bir üslup, figür, mimik ve icraya sahiptir.

Oyunun Başlangıcı: Oyuncular el ele tutuşup birleşerek dizilir. Oyun formatı düz çizgi ve sıralı oynanır. Yavaş tempolu giriş figürleri yapılır. Orta Bölüm: Omuz silkme ve diz kırma hareketleri görülür. Oyun içerisinde ileri ve geri adımlar atılarak oynanır. Oyuncular arasındaki uyum ve senkronizasyon sağlanır. Bu oyun oynanırken oyun içerisinde türküler ve maniler söylenir. Final Bölümü: Tempo hızlanarak oyunun zirve noktasına ulaşır. Oyuncular bazen toplu bir çökme ve kalkma hareketi yapar. Esmerim Oyununun Günümüzdeki Durumu: Esmerim oyunu, geleneksel olarak köy düğünlerinde ve kutlamalarda oynanan bir halk oyunudur. Ancak, günümüzde şehirleşmenin etkisiyle bazı icra biçimleri değişime uğramıştır. Köy düğünlerinde geleneksel olarak devam etmektedir. Şehir düğünlerinde modern müziklerle harmanlanarak oynanmaktadır. Genç nesil tarafından daha hızlı ve stilize figürlerle icra edilmektedir.

Halay oyunu genel özellikleri.

Bu oyun, Bingöl yöresinde Govend olarak da bilinmektedir. Toplu olarak, sıra halinde oynanan halk oyunu türüdür. Bingöl merkez ve ilçelerinde, özellikle düğünlerde ve bayramlarda yaygındır. Genellikle erkekler oynasa da kadınlar da oynar. Günümüzde karma ekipler yaygındır. Oyuncular el ele tutuşarak düz çizgi halinde dizilir. Yere ayak vurma (topuk), sıçrama, diz kırma, sağa-sola adım atma gibi hareketler içerir.

Bu oyun ağırbaşlılığı ifade eder. Oyundaki diz kırmalar bu ağırbaşlılığın simgesidir. Bir hamle oyunudur. Bu hamleler, genç bir erkeğin sevdiğini görme çabası olarak

değerlendirilir. Hareketli bir oyun olan Gövend oyunu dayanışmayı ve birliği simgeler. Bu oyunda daha çok ayak hareketleri yapılır. Bingöl'ün düğün ve eğlencelerinin vazgeçilmez bir oyunu olan Gövend oyununun ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı bilinmemektedir. Oyunun Oynanışı: Kollar birbirine kenetlenip oyuncular tek sıra halinde dizilirler. Sonra müzik eşliğinde dizler kırılarak hafif bir hareketlenme ve sonrasında tekrar dizler kırılır. Vücut iyiden iyiye titretilmeye çalışılır. Bu hareketler birkaç kez yapıldıktan sonra ayak topuğu ile üç defa yere vurulur, sol ayak ile de kuvvetlice yere vurularak tekrar başlangıç figürüne gelinir. Oyun bu şekilde sürerken şu türkü söylenir: Pencereden bakıyor Sarı mendil sallıyor Sanki benim yârim yok Bana çalım satıyor (Irmak, 2015, s. 62).

Irmak'ın (2015) belirttiği üzere, oyun sırasında sıklıkla söylenen “Pencereden bakıyor, sarı mendil sallıyor...” (s. 62) dizeleriyle başlayan türkü ise günümüzde icralarda yer almamakta ve artık söylenmemektedir. Ritmik yapısı coşkulu bir oyun olduğu için hareketlidir. Karma oynanan bir oyundur. Tüm bölge, ilçe, köy ve mahallelerde oynanır. Oyun düz çizgi formatında ileri çıkıp geri gelme şeklinde oynanan bir oyundur. Oyunun oynama şekli yerinde diz kırarak oynanır. Kollarla destek alınarak omuz ve avuç içi birleştirilerek kenetlenerek oynanan bir oyundur. Ezgisel yönden çeşitliliği çok olup zengin yöresel melodilere sahiptir. Çok sayıda ezgi ve melodisi vardır. Oyun içerisinde birden çok yöresel halk ezgileri söylenmektedir. Yörede yaygın olarak oynanan bir oyundur. Günümüzde hala aktif olarak icra edilir. Bu oyun tamamen efsaneler üzerinden gelişmiş olup günümüze kadar taşınmış olarak icra edilir. Bu oyunun her hangi bir tarihi, hikâyesi ve kalıplaşmış benzetme ve kuralı yoktur. Bu sebeple tamamen coşku, ritim ve melodi üzerine müzikal olarak icra edilen bir oyundur. Bu oyun bu coğrafyadaki çevre illerde de ortak olarak icra edilen bir oyundur.

İki ayak oyunu genel özellikleri.

İki Ayak oyununun çeşitli oyun figürlerinden ve söylenen türkü sözlerinden hareketle çıkmış bir oyun olduğu düşünülmektedir. Bu oyun çoğunlukla genç kızlar tarafından oynanmaktadır. Oyunun Oynanışı: Oyun sırasında türküler ve maniler söylenerek ritme uygun olarak sağ ayaktan başlanmak suretiyle iki adım ileri, iki geri adım atılır. Bu arada vücut, tüm uzuvları ile birlikte esnek bir yay gibi hareket ettirilir. (Irmak, 2015, s. 63)

Bu oyun Bingöl yöresinde, Di Ling olarak da bilinir. Melodik ve ezgisel yönden kısıtlıdır. Karma oynanan bir oyundur. Birçok çevre ilde oynanan bir oyundur. Çizgi oyunudur. İleri geri adımlar atılarak oynanır. Kesik ritimli bir yapıya sahiptir. Tekrar eden melodik motifler, oyunun ritmik yapısını güçlendirir. Bölgedeki diğer halk oyunları gibi, serbest icraya açık bir ezgi yapısı taşır. Basit ama etkileyici melodik dönüşler ile ritme uygunluk sağlanır. Melodi, belirli bir kalıp üzerinden zenginleştirilir. Davulun sert ve net vuruşları, oyuncuların ayak hareketlerine yön verir. Zurna, ezginin duygusal yoğunluğunu artıran melodilerle oyuna ruh katar. Bu oyun ayak figürlerinde sabit oynanır. Aynı zamanda ayak figürleri sert, yüz ifadeleri yumuşaktır. Oyun sırasında türküler ve maniler söylenerek ritme uygun olarak sağ

ayaktan başlanmak suretiyle iki adım ileri atılıp, iki adım yerinde vurularak sol ayakla vurulur. Bu arada vücut, tüm uzuvları ile birlikte esnek bir yay gibi hareket ettirilir. Bu oyun, adını ayakların ritmik ve çift vuruşlu hareketlerinden alır. Bu oyun el ele tutuşulup omuzlardan kenetlenerek düz çizgi halinde oynanır.

Kartal oyunu genel özellikleri.

Kartal hareketlerinin esas alındığı bu oyun çok sevilen ve oynanan oyunlardan biridir. Bingöl'e özgü bir oyundur. Oyunun ana teması hayatta kalmayı, mücadeleyi, temsil eder. Kartal saldırılarını konu alan tek oyun olma özelliği sebebiyle dikkat çekici bir oyun olmuştur.

Kartal hareketlerinin konu edildiği bu oyun en çok sevilen ve oynanan oyunlardan olup Bingöl'e özgüdür. Kartal Oyunu'nda Bingöl'ün çetin doğa koşullarının ve yaşam mücadelesinin figürize edilmiş halini görmek mümkündür. Kartal oyunu, hayvan saldırılarını konu alan tek oyun olma özelliği taşıması yönüyle dikkat çekici bir oyundur. Kartal Oyunu davul ve zurnayla oynanan bir oyundur. Oyuncular giysi olarak şalvar, kuşak, gömlek ve yelek kullanırlar. Kafalarına yöresel bir börk, ayaklarına ise bir çarık giyerler. Oyunun Oynanışı: Ağzında koyun postu olan ve kartalı temsil eden oyuncu müzik eşliğinde oyun alanına girer. Ağzındaki koyun postunu alana bırakarak çeşitli kartal hareketleri yapar. Diğer oyuncular da ellerinde mendillerle kollarını kanat gibi çırparak yere çömelip kartal pozisyonunda koyun postunun etrafında bir daire oluştururlar. Oyuncular postu kapmak için sıra ile posta yaklaşırken ilk gelen oyuncu posttan uzaklaşır. Ardından diğer oyuncular koyun postunu kapmak için birbirleriyle mücadeleye girerler. Bütün oyuncular koyun postunun etrafında toplandığı sırada başoyuncu heybetle dairenin ortasına hamle yapar ve diğer oyuncuları dağıtır ve ardından koyun postunu ağzına alarak sahnedan uzaklaşır. (Irmak, 2015, ss. 59-60)

Sadece erkekler tarafından grup şeklinde oynanan bir oyundur. Oyunun hareket bölümü oynayan oyuncunun bireysel taklit yeteneğiyle orantılıdır. Hareketler oynayan oyuncunun bireysel taklit yeteneğini gösterir. Kartal oyununun ezgisel yorumu ve icrası kısıtlıdır. Bu oyun jest ve mimik bakımından sert ve mücadelecî vurgu mizacına sahiptir. Bu oyunu taklit ederken materyal olarak koyun postu kullanılır. Asıl amaç ve vurgu kartalların koyun leşi için verdiği amansız mücadeleyi anlatmaktır. Bu oyunda kartalların hayatta kalma ve yaşam mücadelesini sürdürmek için birbirleri ile koyun leşi üzerinde boğuşarak verdikleri mücadeleyi konu alması bu oyunun en önemli ana teması olarak değerlendirilebilir. Bu oyun icra edilirken tamamen gerçeği canlandırarak oyunu icra eden kişiler yüz ifadeleriyle orta oyunundaki koyun postu üzerinde mücadele ederken gerçek bir kartalın hareketlerini taklit ederek figürleştirilip tarihten günümüze kadar aynı canlandırmayı yaşatmaya çabalamaktadırlar. Bu oyunda ritim, melodi ve ezgiden daha çok bir hayvanı canlandırmak daha ön plandadır. Doğaçlama olarak taklit ve kartalı canlandırma ön plandadır.

Kartal oyunu sahneye taşındığında şu şekilde canlandırılır; Ana kartalı simgeleyen kişi koyun postunu kulisten alıp sahnenin ortasına getirir. Koyun postunu parçalar ve o an gerçek

bir kartalı canlandırır. Diğer oyuncular komutla ayakta altı zamanlı ritimle yürür. Oyuncular kollarını bir kanat gibi yanlara açarak her adım vuruşuna bir el vuruşu yaparak sahnede bulunan ana kartalın etrafında dönerler. Gelen komut üzerine oyuncuların hep beraber koyun leşi için bir birlerine ve koyun leşine saldırırlar. Oyuncular kendi aralarında boğuşup koyun leşini yiyip kartalı canlandırır ve hep birlikte koyun leşini parçalarlar.

Keşavo oyunu genel özellikleri.

Keşavo oyunu, Bingöl ve Diyarbakır yöresinde yalnızca erkekler tarafından oynanan, mizahi ve karakteristik yönleriyle öne çıkan geleneksel bir halk oyunudur. Halk oyunu icracısı ve yerel kaynak kişi Kemal Burkey ile yapılan kişisel görüşmede aktarıldığına göre, Keşavo oyunu Delilo' nun bir türevi olarak kabul edilmekte olup ağır, duygusal ve belirgin ritimli bir yapıya sahiptir. Oyunun müziği, yöreye özgü tekrar eden ezgiler ve vurgulu davul ritimleriyle akılda kalıcılığını artırır. Burkey, oyunun en belirgin özelliklerinden birinin mizahi anlatım ve taklit unsurlarının kullanılması olduğunu ifade etmiştir. Keşavo, özellikle düğünler, şenlikler ve halk eğlencelerinde oynanmakta; hem ritmik yapısı hem de eğlenceli içeriğiyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu halk oyunları repertuarında kendine özgü bir yer edinmektedir. Oyuncular serçe parmaklarıyla tutuşarak daire şeklinde dizilir, yukarı kaldırılan kollarla ahenkli sallanma hareketleri yapılır; ileri-geri adımlar, dönüşler ve çökmelerle oyun tamamlanır. Burkey, bu oyunun günümüzde de halk oyunları ekipleri tarafından yaşatıldığını ve yerel kültürde canlılığını koruduğunu vurgulamıştır.

Meryemo oyunu genel özellikleri.

Meryem oyunu sosyal yardımlaşmayı ve uzlaşmayı konu edinen bir oyundur. Bu oyun özellikle yarışmalarda oyunun sonunda yapılan ayaküstüne ayak atma figürüyle beğeni kazanmıştır. Oyunun Oynanışı: El ele tutuşarak bir çember halinde oynanan bu oyundur. Oyun oynanırken şu türkü söylenir: Şu dere baş aşağı Belinde şal kuşağı Her gün gel buradan geç git Çatlasın el ocağı (Irmak, 2015, ss. 66-67)

Irmak'ın (2015) aktardığı “Şu dere baş aşağı, belinde şal kuşağı...” (ss. 66-67) dizeleriyle başlayan maninin, Meryemo oyunu ile ilişkilendirilmiş olmasına rağmen, bu maninin aslında yörede daha çok Çaçan oyunu sırasında söylendiği tespit edilmiştir.

Meryemo oyununun genel özellikleri şu şekildedir. Yöre; Bingöl ve çevresi. Oyun Türü; halay ve bar tipi oyun. Oynanış Biçimi; toplu oynanır ve genellikle erkekler tarafından icra edilir ancak günümüzde karma ekipler de bulunmaktadır. Oyuncular el ele veya omuz omuza tutuşarak yarım daire oluşturur. Figürler; topuk vuruşları, üçlü sıçrama, yerinde sallanma ve öne doğru atılma gibi hareketler içerir. Tempo; canlı ve hareketlidir.

Özellikle oyunun sonunda yapılan ayaküstüne ayak atma hareketi, Bingöl halk oyunlarının karakteristik özelliklerinden biri olarak bilinir. Halk arasında sevilen ve farklı

nesiller tarafından yaşatılan bu oyun, Bingöl ve çevresinin folklorik zenginliklerinden biri olarak kabul edilir. Meryemo, geleneksel Doğu Anadolu müziğinin karakteristik unsurlarını taşır. Halay müziği arasında bir geçiş niteliğindedir. Bingöl ve çevresindeki halk türkülerinde olduğu gibi, Meryemo eşliğinde söylenen türkü de dar ses aralıklarıyla icra edilir. Ezgi genellikle bir oktav içinde kalır ve büyük sıçramalar yerine küçük adımlarla ilerler. Türküde sıkça tekrar eden ezgiler bulunur, bu da onu hafızada kolay kalır hale getirir. Topluluk halinde oynanır ve oyuncular arasında güçlü bir koordinasyon gerektirir. Oynanma Şekli; Daire ya da sıra halinde dizilerek oynanır. Oyuncular el ele tutuşarak ya da parmak uçlarından kavrayarak hareket eder. Adımların temposu ve el hareketleri, müziğin ritmine uyumlu olacak şekilde düzenlenir. İleri geri adımlar, çökme kalkma hareketleri ve yanlara doğru salınımlar sıklıkla görülür. Oyun sonunda yapılan ayaküstüne ayak atma hareketi, Bingöl halk oyunlarının özgün figürlerinden biridir.

Araştırma sürecinde tespit edilen, Bingöl yöresinin belli başlı yerlerinde bilinen fakat alan yazında bulunmayan bazı oyunlar ise şunlardır; Kılaçep, Sarımsak Oyunu, Çulapı, Darı Sulama, Değirmenci, Muhtar, Kalaycı, Gelin Oyunu, Cirit Oyunu, Şel Atmak, Keçi Oyunu.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi, TRT arşivi ve çeşitli kaynaklarda kayıt altına alınmış Bingöl türkülerini ve halk ezgileri nelerdir? şeklinde belirlenmiştir. Problemin çözümüne yönelik Bingöl yöresine ait olan türkülerin ve halk ezgilerinin kaç tanesinin TRT arşivi veya diğer kaynaklarda kayıt altına alındığına yönelik araştırmalar yapılmış ve ulaşılabilen bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Bingöl yöresi, kültürel çeşitliliği ve zengin sözlü halk geleneğiyle önemli bir folklorik potansiyele sahip olsa da, TRT arşivinde ve çeşitli kaynaklarda diğer yörelere kıyasla sınırlı sayıda eserle temsil edilmektedir. Bunun en temel sebeplerinden birinin, bölgede Zazaca ve Kürtçe gibi yerel dillerin yaygın olarak kullanılması ve türkülerin de çoğunlukla bu dillerde söylenmesi olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın, Bingöl yöresine ait halk müziği kültürü içinde halay, uzun hava, kırık hava, ağıt, deyiş gibi birçok türde ezgi yer almakta; ancak bunların önemli bir kısmı yerel hafızada yaşamakta, resmi repertuvarlara sınırlı ölçüde girebilmektedir.

Tablo 1*TRT-THM Arşivi ve Çeşitli Kaynaklarda Kayıt Altına Alınmış Bingöl Türküleri/Halk Ezgileri*

Eser Adı	TRT No.	Tür	Sanatçı / Kaynak
Bingöl Depremi (Bir Felaket Çıktı Bingöl İlinden)	-	Uzun Hava (Ağıt)	Gülseren Tatlıpınar (TRTKaydı)
Bingöl Bugün Dumandır (Oğul Bingöl Bugün Dumandır)	93	Uzun Hava (Ağıt)	Raci Alkır (TRT Kaydı)
Bu Dere Buz Bağladı	-	Kırık Hava	Ulaş Kurtuluş Ünlü (TRT Kaydı)
Bingöl Etrafın Kardır	-	Türkü (Kırık Hava)	Olca Köker (TRT Kaydı)
Bingöl'e Bak	-	Türkü (Kırık Hava)	Gülşay Özer (TRT Kaydı)
Bingöl Dört Dağ İçinde (Deliley)	3555	Halay Türküsü	Celal Bakar / Bingöl Yöre Ekibi (TRT Kaydı)
Hop Hop Maralı	-	Halay Havası	H. Mustafa Arı (TRT Kaydı)
Karşıdan Atlı Geçti	-	Halay Havası	Zeynep Atagür (TRT Kaydı)
Sarı Mendil Eldedir	-	Halay Havası	Erol Köker (TRT Kaydı)
Yayla Güzeli	-	Türkü (Kırık Hava)	Erol Köker (TRT Kaydı)
Çalkaladım Yeleği	-	Kırık Hava	H.Mustafa ARI (TRT Kaydı)
Yaylalar	-	Türkü (Kırık Hava)	Erol Köker (TRT Kaydı)
Güllü Paşa Kızı	-	Uzun Hava	Gülşay Özer (TRT Kaydı)

Bu bağlamda, araştırmanın ikinci alt problemine yönelik olarak, Bingöl yöresine ait yalnızca bir türkü ve bir uzun havanın TRT-THM arşivinde kayıt altına alındığı tespit edilmiştir. Tabloda gösterilen bu bilgiden hareketle Bingöl yöresi türkileri ve halk ezgilerinin kayıt altına alınmasında eksiklikler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuçtan hareketle Bingöl yöresinde ait olan türkileri ve halk ezgilerine yönelik kapsamlı derleme çalışmaları yapılarak kayıt altına alınmasının önemli bir konu olduğunu söylemek mümkündür.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi, Bingöl yöresi geleneksel halk oyunlarında icra edilen ve araştırma sürecinde notaya alınmış olan halk ezgilerinin genel müzikal özellikleri nasıldır? şeklinde belirlenmiştir. Problemin çözümü için alan araştırması kapsamında Bingöl yöresi yerel sanatçılarıyla kişisel görüşmeler yapılmış ve öne çıkan halk ezgileri, icracılardan birebir

dinlenerek notaya alınmıştır. Ardından notaya alınan ezgiler genel bir bakış açısıyla müzikal açıdan değerlendirilmiş ve öne çıkan özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Bingöl halk oyunları, sadece eğlence aracı değil, aynı zamanda halkın yaşamını ve kültürünü yansıtan bir gelenektir. Müzik, ritim ve hareket bir araya gelerek halk oyunlarına anlam kazandırır. Bu oyunlar genellikle düğünlerde ve kutlamalarda söylenen anonim türkülerle birlikte oynanır. Böylece hem gelenekler yaşatılır hem de toplumsal bağlar güçlenir. Dolayısıyla herhangi bir halk oyunu türünün olmazsa olmaz kıstaslarından birinin, halk oyunlarına eşlik eden ezgilerin olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma sürecinde, Bingöl yöresi geleneksel halk oyunları; Kartal, Delilo (Koçeri), Esmerim (Harrani), İki Ayak (Dı ling), Halay (Govend), Çaçan, Çepik (El Çırpma), Meryemo ve Keşavo oyunlarının eşliklerinde icra edilen ezgiler notaya alınmış ve bu ezgilerde öne çıkan müzikal özellikler ilgili bölümlerde sunulmuştur. Notaya alınan ezgilerin müzikal inceleme süreçlerinde genel olarak öne çıkan unsurlar göz önünde bulundurulmuştur. Daha açık bir ifadeyle örneklem grubu olarak seçilen ezgilerin müzikal özellikleri incelenirken detaylı bir şekilde makamsal analiz veya usul analizi yapılmamış yalnızca ezgilerde öne çıkan; makam dizisi (duyum etkisi), güçlüsü, temposu (süresi), karar sesi gibi temel hususiyetlere değinilmiştir. Tespit edilen müzikal özellikler ilk olarak notaların altında kısaca belirtilmiş ardından daha detaylı bir şekilde anlaşılabilmesi için öne çıkan özellikler tablolar şeklinde ayrıca sunulmuştur.

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Çaçan' aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1

Çaçan Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

ÇAÇAN

Yöresi: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 150

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

♩

4

6

8

12

15

18

21

♩

Çaçan ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Çaçan, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Çaçan'ın ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Araştırma sürecinde ulaşılan ezgiler genel bir bakış açısıyla müzikal özellikleri açısından analiz edilmiş ve bu süreçte yalnızca önemli görülen bazı hususiyetlere odaklanılmıştır. Daha açık bir ifadeyle, araştırmanın en önemli verileri olan ezgiler analiz edilirken; makam analizi, form analizi, biçim analizi, vb. şekillerdeki analiz yöntemlerinin yerine yalnızca ezgilerde öne çıkan bazı müzikal özelliklere değinilmiştir. Bu durumun en önemli sebebi, herhangi bir Türk halk müziği eserinde önemli olduğu düşünülen; tempo, usul-ölçü, ses aralığı, makam duyum etkisi, karar sesi, donanım vb. hususiyetleri tek bir başlık altında toplamak ve bu yolla öne çıkan temel müzikal özelliklerin özet bir anlatımla daha kolay anlaşılmasını sağlamaktır.

Çaçan oyunu ezgisinin genel yapı itibarıyla, Uşşak makamı duyum etkisinde olduğunu söylemek mümkündür. Eserde si bemol 2 ses değiştirici işareti kullanılmıştır. Karar sesi la (dügâh) perdesidir. Çaçan oyununun usul yapısı temel olarak dört zamanlı sofyan usulüdür; ancak yöredeki bazı varyantlarında, 2/4'lük (nim sofyan) bir metrik yapıyla da icra edildiği görülmüştür. Yaklaşık $\text{♩}=150$ bpm tempoda icra edilen eser, yüksek enerjili bir yapıdadır ve bu yönüyle sahne performanslarında dinamizm yaratmaktadır. Ezgisel açıdan oldukça sınırlı bir ses aralığına sahiptir; yaklaşık beş seslik bir ses aralığı içerisinde dolaşan melodik yapı, kısa ve tekrarlayıcı motiflerle örülmüştür.

Tablo 2

Çaçan Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	Hüseyni Makamı
Donanım	Sib- Fa# ²
Güçlü Sesi	Re (Neva) ve Mi (Hüseyni)
Seyir Karakteri	Çıkıcı-İnici
Ses Aralığı	5 ses
Karar Sesi	La (Dügâh)
Yeden	Yok
Usul	4/4 (Sofyan)
Tempo	150 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Çepik' aşağıda sunulmuştur.

Şekil 2

Çepik Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

ÇEPİK

Yöresi: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 150

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

♩

3

5

6

7

9

10

♩

Çepik ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Çepik, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Çepik' in ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Çepik, 7 ses aralığına sahiptir. Çıkıcı-inici seyir karakterine sahip olan Çepik'in ilk iki portesi segâh, ardından gelen diğer bölümleri ise genel olarak Çargâh makamı duyum etkisine sahiptir. 5. ölçüden itibaren eser, 4/4'lük (Sofyan) usulden çıkıp 6/4'lük (Sengin Semai) usule dönüp bu şekilde devam etmektedir. Eserin temposu ♩ =150 bpm olarak ölçülmüştür.

Tablo 3

Çepik Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	I. Bölüm Segâh, II. Bölüm Çargâh
Donanım	Sib2
Güçlü Sesi	Re (Neva) ve Mi (Hüseyini)
Seyir Karakteri	Çıkıcı-İnici
Ses Aralığı	7 ses
Karar Sesi	Do
Yeden	Yok
Usul	4/4 (Sofyan)- 6/4 (Sengin Semai)
Tempo	150 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Delilo'aşağıda sunulmuştur.

Şekil 3

Delilo Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

DELİLO

Yöre: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 80

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

♩

4

6

8

10

12

♩

Delilo ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Delilo, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Delilo' nun ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Delilo, 7 seslik bir aralığa sahiptir. İnici-çıkıcı seyir karakterine sahip olan Delilo, Çargâh makamı duyum etkisine sahiptir. Eserin usulü 4/4'lük (Sofyan), temposu ise ♩= 80 bpm olarak belirlenmiştir. Bu ağır tempo ve usul yapısı, Delilo'nun sakin, oturaklı ve ağır karakteristik özellikleriyle uyumaktadır.

Tablo 4

Delilo Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	Çargâh Makamı
Donanım	Sib2
Güçlü Sesi	Mi (Hüseyni)
Seyir Karakteri	İnici-çıkıcı
Ses Aralığı	7 ses
Karar Sesi	Do (Çargâh)
Yeden	Yok
Usul	4/4 (Sofyan)
Tempo	80 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Delilo-Potpuri' aşağıda sunulmuştur.

Şekil 4

Delilo-Potpuri Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

DELİLO-POTPURI

Yöresi: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

$\text{♩} = 85$

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

The musical score for 'Delilo-Potpuri' is written in 2/4 time, key of B-flat major, and consists of 14 measures. It features a single melodic line on a treble clef staff. The melody is characterized by eighth and sixteenth notes, with some measures containing triplets. The score is divided into two systems of seven measures each. The first system starts with a repeat sign and a key signature change to B-flat major. The second system also starts with a repeat sign and a key signature change to B-flat major. The score ends with a double bar line and repeat dots.

Şekil 4. (Devamı)

The musical score for Şekil 4 (Devamı) is written in 2/4 time and B-flat major. It consists of seven staves of music. The first staff (measures 16-17) begins with a treble clef and a key signature of two flats. It features a melodic line with eighth and sixteenth notes, followed by a repeat sign. The second staff (measures 18-19) continues the melodic line. The third staff (measures 20-21) also continues the melodic line and includes a repeat sign. The fourth staff (measures 22-23) continues the melodic line. The fifth staff (measures 24-25) continues the melodic line and includes a repeat sign. The sixth staff (measures 26-27) continues the melodic line. The seventh staff (measures 28-29) concludes the piece with a final measure marked by a double bar line and a repeat sign.

Delilo-Potpuri ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Delilo-Potpuri, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Delilo-Potpuri' nin ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Eser 8 ses aralığına sahiptir. Çıkıcı-inici seyir karakterine sahip olan Delilo-Potpuri genel olarak Uşşak makamı duyum etkisine sahiptir. Eserin usulü 4/4 (Sofyan) ve temposu ♩ = 85 bpm'dir.

Tablo 5

Delilo-Potpuri Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	Uşşak Makamı
Donanım	Sib2
Güçlü Sesi	Re (Neva)
Seyir Karakteri	Çıkıcı- İnici
Ses Aralığı	8 ses
Karar Sesi	La (Dügah)
Yeden	Yok
Usul	4/4 (Sofyan)
Tempo	85 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Esmerim'aşağıda sunulmuştur.

Şekil 5

Esmerim Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

ESMERİM

Yöre: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 100

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

1

3

5

7

9

11

13

Şekil 5. (Devamı)

$\text{♩} = 100$

The musical score is written on six staves, each starting with a measure number (14, 16, 18, 20, 22, 24) and a key signature of two sharps (F# and C#). The time signature is 4/4. The notation includes eighth and sixteenth notes, rests, and repeat signs. The piece concludes with a double bar line and a repeat sign.

14

16

18

20

22

24

Esmerim ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Esmerim, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Esmerim' in ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Esmerim, 8 ses aralığına sahiptir. Çıkıcı-İnici seyir karakterine sahip olan ezginin ilk bölümü Hicaz, ikinci bölümü ise Uşşak makamı duyum etkisine sahiptir. Esmerim ezgisi, 11. ölçüye kadar 4/4'lük Sofyan usulünde olup, 12. ve 13. ölçüde 6/4'lük Sengin Semâî usule dönüp, 14. ölçüden itibaren tekrar 4/4'lük usule dönmüştür. Eserin temposu 100 bpm olarak ölçülmüştür.

Tablo 6

Esmerim Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	I. bölüm Hicaz, II. Bölüm Uşşak
Donanım	Sib- Fa# ²
Güçlü Sesi	Mi (Hüseyni) ve Re (Neva)
Seyir Karakteri	Çıkıcı- İnici
Ses Aralığı	8 ses
Karar Sesi	La (Dügah)
Yeden	Yok
Usul	4/4 (Sofyan)- 6/4 (Sengin Semai)
Tempo	100 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Halay'aşağıda sunulmuştur.

Şekil 6

Halay Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

HALAY

Yöresi: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 220

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

♩

6

11

16

21

26

30

Şekil 6. (Devamı)

35

40

45

50

54

59

64

69

Ş

The musical score is written on eight staves, each containing five measures. The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 2/4. The notation includes eighth and sixteenth notes, rests, and accidentals (sharps and naturals). The score concludes with a double bar line and a repeat sign (two dots) on the eighth staff.

Halay ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Halay, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Halay' ın ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Halay ezgisi 8 ses aralığına sahiptir. Çıkıcı-İnici seyir karakterine sahip olan ezginin birinci bölümü Uşşak, ikinci bölümü ise Çargâh makamı duyum etkisine sahiptir. Eserin usulü 6/8 yürük semai usulü ile başlayıp 17. ölçüden itibaren 2/4 (Nim sofyan) usulüyle devam etmiştir. Eserin temposu 220 bpm olarak ölçülmüştür.

Tablo 7

Halay Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	I Bölüm Uşşak, II. Bölüm Çargah
Donanım	Sib2
Güçlü Sesi	Re (Neva)
Seyir Karakteri	Çıkıcı-İnici
Ses Aralığı	8 ses
Karar Sesi	La (Dügah) ve Do (Çargâh)
Yeden	Yok
Usul	6/8 (Yürük Semai) ve 2/4 (Nim Sofyan)
Tempo	220 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'İki Ayak' aşağıda sunulmuştur.

Şekil 7

İki Ayak Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

İKİ AYAK

Yöresi: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 150

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

♩

4

6

8

11

14

17

20

23

♩

İki Ayak ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen İki Ayak, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda İki Ayak'ın ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

İki ayak ezgisi, 6 ses aralığına sahiptir. Çıkıcı-inici seyir karakterine sahip olan iki ayak ilk duyum anında saba makamı etkisi de vermekle birlikte genel yürüyüş itibari ile DO (çargâh) sesi üzerinde hicaz dizi şeklinde değerlendirilmiştir. Daha açık bir ifadeyle, ezginin çargâh perdesinde karar vermesinden dolayı tam anlamıyla bir sabâ makamı etkisi oluşmadığını söylemekle birlikte, genel duyum hissi açısından çargah veya çargâh üzerindeki hicaz diziden dolayı diğer bir deyişle “eski çargah” makamı etkisinde olduğunu söylemek mümkündür. Eserin usulü genel olarak 4/4'lük (Sofyan) olup, 6. ölçüde 6/4 Sengin Semai usulüne kısa bir ölçü geçip tekrardan 4/4'lük (Sofyan) usulüne geçiş yapmıştır. Eserin temposu $\text{♩} = 150$ bpm olarak ölçülmüştür.

Tablo 8

İki Ayak Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	Çargâh Makamı (Eski Çargâh)
Donanım	Sib ² -Reb ²
Güçlü Sesi	Mi (Hüseyni)
Seyir Karakteri	Çıkıcı-İnici
Ses Aralığı	6 ses
Karar Sesi	Do (Çargâh)
Yeden	Yok
Usul	4/4 (Sofyan)- 6/4 (Sengin Semai)
Tempo	150 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Kartal'aşağıda sunulmuştur.

Şekil 8

Kartal Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

KARTAL

Yöresi: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 210

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

♩

8

14

20

26

32

39

46

♩

Kartal ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Kartal, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Kartal ezgisinin, ezgisel yürüyüşünde öne çıkan genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Kartal ezgisi 4 ses aralığına sahiptir. Çıkıcı-İnici seyir karakterine sahip olan ezgi çargâh makamı duyum etkisine sahiptir. Eserin usulü 6/8 yürük semai usulüdür. Eserin temposu 220 bpm olarak ölçülmüştür.

Tablo 9

Kartal Oyunu Ezgisi Müzikal Özellikler

Duyum Etkisi	Çargâh Makamı
Donanım	Sİb ²
Güçlü Sesi	Re (Neva)
Seyir Karakteri	Çıkıcı-inici
Ses Aralığı	4 ses
Karar Sesi	Do (Çargâh)
Yeden	Sİ b ²
Usul	Yürük semâi
Tempo	210 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Keşavo' aşağıda sunulmuştur.

Şekil 9

Keşavo Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

KEŞAVO

Yöresi: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 120

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkıray

♩

4

7

9

12

15

18

Şekil 9. (Devamı)

The image displays a musical score for a single melodic line in treble clef, spanning measures 20 to 32. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 2/4. The notation includes various rhythmic values such as eighth, sixteenth, and thirty-second notes, as well as rests. Measure numbers 20, 22, 24, 26, 28, 30, and 32 are indicated at the beginning of their respective staves. The score concludes with a double bar line and a repeat sign (two dots) in measure 32.

Keşavo ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Keşavo, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Keşavo' nun ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Keşova ezgisi 6 ses aralığına sahiptir. Çıkıcı-İnici seyir karakterine sahip olan ezginin, segâh makamı duyum etkisinde olduğu söylenebilir. Eserin usulü 10/8 aksak semai usulüdür. Eserin temposu 120 bpm olarak ölçülmüştür.

Tablo 10

Keşavo Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	Segah Makamı
Donanım	Yok
Güçlü Sesi	Mi (Hüseyni)
Seyir Karakteri	Çıkıcı-inici
Ses Aralığı	6 ses
Karar Sesi	Si (Buselik)
Yeden	Yok
Usul	10/8 (Aksak Semai)
Tempo	120 bpm

Araştırma sürecinde Nurettin Tekbaş'dan (Zurna İcracısı) dinlenilerek notaya alınmış olan 'Meryemo' aşağıda sunulmuştur.

Şekil 10

Meryemo Oyunu Eşliğinde İcra Edilen Ezginin Notası

MERYEMO

Yöresi: Bingöl

Kimden Notaya Alındığı: Nurettin Tekbaş

♩ = 140

Notaya Alan: İbrahim Burtaşkay

♩

3

5

7

9

11

13

16

Meryemo ezgisinin müzikal özellikleri.

Nurettin TEKBAŞ tarafından icra edilen Meryemo, La kararlı orta zurnadan dinlenerek notaya alınmıştır. Aşağıda Meryemo' nun ezgisel yürüyüşünde öne çıkan özellikler genel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Meryemo adlı eser, 5 seslik bir aralığa sahiptir. Çıkışı inici seyir karakteri taşıyan bu ezgi, genel itibarıyla Çargâh makamı duyum etkisine sahiptir. Ritmik yapı ağırlıklı olarak 4/4'lük (sofyan) usulü olmakla birlikte, zaman zaman ölçü içerisinde 6/4'lük usule geçişlerle değişkenlik göstermektedir. Eserin temposu ♩ = 140 bpm olarak ölçülmüştür.

Tablo 11

Meryemo Müzikal Özellikleri

Duyum Etkisi	Çargâh Makamı
Donanım	Sib ²
Güçlü Sesi	Mi (Hüseyni)
Seyir Karakteri	Çıkıcı-İnici
Ses Aralığı	5 ses
Karar Sesi	La (Dügâh)
Yeden	Yok
Usul	4/4 (Sofyan)- 6/4 (Sengin Semai)
Tempo	140 bpm

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sonuçlar ve Öneriler

Bu bölümde araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlar ve bu doğrultuda geliştirilen öneriler sunulmuştur. Bu bölümde ilk olarak kavramsal çerçeveden elde edilen bilgilerden hareketle ulaşılan sonuçlar sunulmuş ardından problem cümlelerinin çözümü sürecinde ulaşılan sonuçlar ilgili problemin altında maddeler halinde özetlenmiştir.

Genel olarak bu çalışmada, Bingöl yöresi halk oyunlarının çok zengin bir yapıda olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı doğrultuda Bingöl yöresi halk oyunları eşliklerinde icra edilen ezgilerin de zengin bir çeşitliliğe sahip olduğu görülmüştür. Halk oyunlarına eşlik eden müziklerin, sadece dans figürlerini desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal hafızanın ve kültürel kimliğin inşasında aktif bir rol oynadığını göstermektedir. Öte yandan, halk oyunları eşliklerinde icra edilen ezgilerin halk oyunları açısından çok önemli bir yere sahip olduğu, müzik ve oyun arasındaki ilişkinin sabit değil, çeşitli performans koşullarına göre değişken olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma sürecinde yapılan incelemelerde hem Bingöl yöresi halk oyunları hem de bu oyunlara eşliklerde icra edilen eserlere yönelik bilimsel çalışmaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, Bingöl halk müziklerinin hem bireysel anlatılar hem de toplumsal dans pratikleri üzerinden şekillenen çok katmanlı bir yapıya sahip olduğu ve bu yapıların müzikal ve performatif unsurlarının detaylıca analiz edilmesinin, bölge kültürünün derinlemesine anlaşılmasına önemli katkılar sunacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt problemi olan; Bingöl yöresinde yaygın olan geleneksel halk oyunları nelerdir ve genel özellikleri nasıldır? problem cümlesinin çözümünden elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Araştırma doğrultusunda, Bingöl yöresinde geçmişten günümüze yaygın olan on tane halk oyununa ulaşılmıştır. Ulaşılan halk oyunlarının isimleri aşağıda sıralanmıştır.

1- *Çaçan*

2- *Çepik*

3- *Delilo*

4- *Delilo-Potpuri*

5- *Esmerim*

6- *Halay*

7- *İki Ayak*

8- *Kartal*

9- *Meryemo*

10- *Keşovo*

Bingöl yöresinin halk oyunları bakımından son derece zengin, çok katmanlı ve derin bir kültürel yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yörede geçmişten günümüze yaygın biçimde icra edilen halk oyunları, yalnızca eğlence unsuru olmanın ötesinde, toplumsal hafızayı, kültürel kimliği, bireysel ve kolektif duygu durumlarını temsil eden önemli sembolik anlatım araçları olarak karşımıza çıkmaktadır. İncelenen halk oyunlarının her biri, yöre halkının tarihsel yaşam pratikleri, değer sistemleri ve sosyo-kültürel yapısıyla doğrudan ilişkilidir.

Figür yapıları bakımından değerlendirildiğinde, Bingöl yöresi halk oyunlarının çoğunda canlı, ritmik ve kolektif katılıma dayalı figürler dikkat çekerken, bazı oyunlarda bireysel anlatım ön plana çıkmakta; özellikle Kartal gibi oyunlarda doğa taklitlerine dayalı dramatik kurgular ve jest-mimik temelli canlandırmalar öne çıkmaktadır. Müzikal yapı açısından ise halk oyunlarının ezgisel çeşitliliği göze çarpmakta; bazı oyunlar icracıların yoruma dayalı açık bir biçimde çok sayıda yerel ezgiyle zenginleşirken, bazıları ise belirli kalıplar üzerinden icra edilmektedir. Davul ve zurna eşliğinde oynanan bu oyunlar, kimi zaman canlı ve yüksek tempolu, kimi zaman da ağır ve duygusal ritimlerle çeşitlilik arz eder. Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında ise oyunların büyük bölümü tarihsel olarak erkek egemen yapılarla şekillense de, günümüzde karma ekiplerle icra edilen örneklerin artması, halk oyunlarının toplumsal değişim ve dönüşüme açık olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu oyunlar, sadece Bingöl ile sınırlı kalmayıp Elazığ, Tunceli, Diyarbakır ve çevre illerde de ortak biçimde oynanarak bölgesel bir kültürel bütünlüğün parçası hâline gelmektedir.

Şehirleşme ve modernleşme süreciyle birlikte bazı oyunların stilize edilerek sahneye uyarlanması ise bu kültürel mirasın yeni nesillerce farklı biçimlerde yaşatılmasına olanak sağlamaktadır. Tüm bu veriler ışığında, Bingöl yöresi halk oyunlarının hem etnomüzikolojik hem de sosyokültürel açıdan önemli birer araştırma nesnesi olduğu ve bu oyunların, yerel halkın yaşam tarzını, inanç sistemlerini, toplumsal ilişkilerini ve tarihsel sürekliliğini yansıtan güçlü anlatı formları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemi olan; TRT arşivi ve çeşitli kaynaklarda kayıt altına alınmış Bingöl türküleri ve halk ezgileri nelerdir? problem cümlesinin çözümünden elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Bingöl yöresinin zengin halk müziği birikimine rağmen, TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bu birikimin sınırlı bir biçimde temsil edildiğini ortaya koymaktadır. TRT-THM repertuvarına kayıtlı Bingöl kaynaklı eserler incelendiğinde, halk oyunlarına özgü ezgilerin sayıca oldukça az olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, öncelikle repertuvara alınma kriterlerinin dilsel ve tematik tercihleri ile ilişkilidir. Bingöl yöresinde Zazaca ve Kürtçe gibi yerel dillerde icra edilen ezgilerin yaygınlığı, söz konusu ezgilerin çoğunlukla sözlü kültürde kalmasına ve TRT gibi resmi platformlarda yeterince yer bulamamasına neden olmuştur.

Araştırma doğrultusunda Bingöl yöresine ait birçok karakteristik halk oyunu ezgisi ve türkünün var olduğu tespit edilmiş ancak bu eserlerin çeşitli arşivlerde kayıt altına alınmadığı görülmüştür. Mevcut kayıtlar doğrultusunda değerlendirildiğinde, Bingöl yöresine ait yalnızca iki eserin TRT Türk Halk Müziği arşivinde yer aldığı, araştırma sürecinde yapılan incelemelerde ise yine sınırlı sayıdaki türkünün/ezginin çeşitli makaleler veya kitaplarda kayıt altına alındığı görülmüştür. Yapılan incelemelerde yöreye ait olan yalnızca; “Bingöl Dört Dağ İçinde” isimli bir sözlü kırık havanın ve “Bingöl Bugün Dumandır” isimli bir uzun havanın TRT arşivinde kayıt altına alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sürecinde Bingöl yöresine ait olan ve arşivler dışındaki çeşitli kaynaklarda yer alan diğer eserler, bireysel performanslara yönelik uzun havalar, kırık havalar ve tematik türkülerdir; dolayısıyla halk oyunlarının kolektif doğasını temsil etmekten uzak kalmaktadır. Bu tespitlerden hareketle Bingöl yöresi türküleri ve özellikle halk oyunları ezgilerinin kayıt altına alınmasında ciddi eksikliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bilgiler ışığında, Bingöl yöresine ait halk oyunlarında icra edilen ezgilerin büyük bir kısmının TRT arşivinde kayıt altına alınmadığı, dolayısıyla halkın belleğinde yaşamakta olduğu anlaşılmaktadır. Halk müziği arşivlerinde bu tür ezgilerin az temsil edilmesi, hem bölgesel müzik mirasının gelecek kuşaklara aktarılmasını zorlaştırmakta hem de halk oyunları ile müzikal repertuvar arasındaki ilişkinin kuramsal düzeyde bütüncül biçimde yansıtılamamasına neden olmaktadır. Sonuç olarak, Bingöl yöresi halk oyunlarına özgü ezgilerin kayıt altına alınmasının hem kültürel sürekliliğin sağlanması hem de bölgesel folklorik unsurların ulusal bellekte yer edinmesi açısından önemli bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan; Bingöl yöresi geleneksel halk oyunlarında icra edilen ve araştırma sürecinde notaya alınmış olan halk ezgilerinin genel müzikal özellikleri nasıldır? problem cümlesinin çözümünden elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Araştırma doğrultusunda Bingöl yöresine ait olan 10 tane halk oyunu ezgisine ulaşılmış ve bu ezgiler notaya alınmıştır. Notaya alınan ezgiler üzerinde yapılan incelemelerde ise aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

Bingöl yöresine ait halk ezgilerinin makamsal, ritmik, ezgisel ve form yapısı açısından özgün ve çok katmanlı bir müzikal karakter taşıdığını ortaya koymaktadır. Yapılan analizler sonucunda, Bingöl halk oyunlarında kullanılan ezgilerin büyük ölçüde, geleneksel temellere dayalı ve yöreye özgü yorum biçimleriyle şekillendiği belirlenmiştir.

Bu çalışma kapsamında, Bingöl yöresine ait geleneksel halk oyunlarına eşlik eden ezgiler alan araştırması yöntemiyle elde edilmiş, zurna icracısı Nurettin Tekbaş'ın icraları doğrultusunda birebir dinlenerek notaya alınmıştır. Notaya alma işlemi ile birlikte, yöreye ait müzikal yapıların sistematik bir şekilde belgelenmesi ve çözümlenmesi sağlanarak, halk müziği kültürüne yönelik akademik bir katkı oluşturulmaya çalışılmıştır. Analizler, eserlerin makamsal özellikleri, ritmik yapısı, tempo özellikleri, ses aralıkları vb. gibi genel bir bakış açısıyla gerçekleştirilmiş elde edilen veriler doğrultusunda Bingöl halk oyunlarında icra edilen ezgilerin öne çıkan özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Makamsal açıdan incelenen ezgilerde genel olarak; Uşşak, Çargâh, Buselik, Segâh, ve Hicaz makamları duyum etkisinin yaygın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ritmik açıdan, Sofyan (4/4) usulünün en yaygın kullanılan usul olduğu görülmüştür. Neredeyse tüm ezgiler bu usul yapısı üzerine kurulmuş; ancak Halay ve Kartal gibi eserlerde Yürük Semâî (6/8) gibi farklı usuller de görülmüştür. “Keşavo” eserinin ise (10/8) Aksak Semâî usulünde olması bölgenin ritmik zenginliğinin önemli bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bu çeşitliliğin, yalnızca ezgilerin yapısal zenginliğini değil, aynı zamanda halk oyunlarının koreografik farklılıklarını da yansıttığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Eserlerin ezgisel yapılarında genellikle sınırlı ses aralıklarının kullanıldığı görülmüştür. Ezgilerin genellikle; 5 ile 8 ses aralıklarında olduğu, küçük soluklu müzik cümlelerinden oluştuğu ve yöre müziğinde tekrara dayalı kısa motiflerin baskın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ezgilerin küçük soluklu müzik cümle yapılarından dolayı, hem bellekte kalıcı olduğu hem de dans figürleriyle uyumlu bir müzikal ifade oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Notaya alınan ezgilerin tempoları geniş bir dağılım göstermektedir. “Delilo” gibi oturaklı/ağır oyunlara ait ezgiler 80 bpm gibi düşük tempolarda icra edilirken; “Halay” gibi yüksek hareket içeren eserlerde temponun 220 bpm’ye kadar çıktığı tespit edilmiştir.

Araştırma sürecinde tüm ezgiler orta zurna ile (La kararlı) birebir icra edilerek notaya aktarılmıştır. Her ezginin kendine has yöresel icra tavırlarına sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu süreçte hem icracıların yorumları hem de yöresel icra varyantları gözetilmiş ve sonuç olarak incelenen ezgilerde çok farklı tavır özellikleri de tespit edilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmada yapılan müzikal analizler, Bingöl yöresi halk oyunlarına eşlik eden müziğin yalnızca ses dizileri ve ritmik kalıplardan ibaret olmadığını, aynı zamanda kültürel, sosyal ve estetik bir kimlik taşıdığını ortaya koymuştur.

Öneriler

- Bingöl yöresinde yaygın olarak oynanan halk oyunlarının zengin figürel yapısı ve kültürel içeriği, bölgesel kimliğin önemli bir parçası olarak değerlidir. Ancak bu oyunların büyük bölümü sözlü kültür içerisinde aktarılmış ve yeterince kayıt altına alınmamıştır. Bu nedenle, yöreye özgü halk oyunlarına yönelik sistematik arşivleme çalışmaları yapılabilir.

- TRT Türk Halk Müziği repertuarı incelendiğinde, Bingöl yöresine ait oyun ezgilerinin sınırlı sayıda temsil edildiği görülmüştür. Dolayısıyla yöreye özgü ezgilere yönelik kapsamlı derleme çalışmaları yapılabilir.

- Araştırma sürecinde notaya alınan ezgiler, müziksel hafızanın belgelenmesi ve farkındalık oluşturulması açısından değerlidir. Notaya alınmış ezgiler eşliğinde sahne düzenlemeleri ve koreografi çalışmaları yapılarak, Bingöl yöresi halk oyunları ulusal ölçekte yaygınlaştırılabilir.

- Yöresel halk oyunları, yalnızca geleneksel ortamlarda değil, sahne sanatları alanında da icra edilebilecek potansiyele sahiptir. Bu doğrultuda, notaya alınmış ezgiler eşliğinde sahne düzenlemeleri, koreografi çalışmaları ve müzikli anlatı formları geliştirilerek, Bingöl yöresi oyunlarının kültürel bir performans ürününe dönüştürülmesi sağlanabilir.

- Yerel müzisyenlerin bilgi birikiminin sesli ve görüntülü kayıtlarla belgelenerek gelecek nesillere aktarılması önemli bir ihtiyaçtır. Dolayısıyla yörede yaşayan halk oyuncuları ve halk oyunu icracıları ile yapılacak kapsamlı çalışmalarla yöreye ait olan halk oyunları ve halk oyunu ezgileri otantik şekilleriyle alan yazına kazandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akan, Ö. (2010). *Tekirdağ yöresi halk oyunları müzikleri ve ritim notalarının incelenmesi*, (Tez No:273072) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Anadolu Ajansı. (2020). *Güneydoğu Anadolu Bölgesi halay görseli*. [Fotoğraf] Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr>
- Anadolu Folklor Topluluğu. (2016). *Neden halk oyunları?* <https://www.anadolufolklor.com/2016/02/14/neden-halk-oyunlari/>
- Aslan, E. (2021). *Kültürel değişme ve süreklilik bağlamında Aksaray yöresi halk oyunları*. Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.
- Aslan, M. (2019). *Bingöl halk müziklerinin tarihsel gelişimi*. Folklor Araştırmaları Yayınları.
- Aycil, S., & Çubukçu, G. (2022). Geleneksel Türk halk oyunlarının posta pulları üzerinden değerlendirilmesi. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 4 (8), 1–14. <https://doi.org/10.52455/jassfa.12128>
- Aydın, S. (2014). Kars'ta yöresel halk oyunları. *Doğu Dünyasında Geleneksel Türk Müzik Kültürü Uluslararası Müzik Sempozyumu Bildirileri* (ss. 249–258). Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı.
- Bektaş, İ. (2024). Geleneksel dansta hareket müzik ilişkisinin Türk halk oyunları üzerinden değerlendirilmesi. *Motif Akademi Halk Bilim Dergisi*, 17 (46), 1098–1108. <https://doi.org/10.12981/mahder.1462945>
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5th ed.). Oxford University Press. <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/social-research-methods-alan-bryman.pdf>
- Bulmuş, A. (2012). *Bingöl halk oyunlarının müzikal yapısı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çalıkoglu, M. (t.y.). *Silifke yöresi halk oyunları – Folk dances of Silifke region*. Mersin Çalıkoglu Arşivi. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/193915>
- Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2023). *İç Anadolu Bölgesi*. <https://www.corumkulturturizm.gov.tr>
- Demirsipahi, C. (1975). *Türk halk oyunları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Doğan, A. S. (2011). *Erzurum ili halay oyunları üzerine bir inceleme*, (Tez No:304055) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, A. S. (2011). Erzurum'da oyun folkloru. *Sanat Dergisi*, (20), 25–40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunigsfd/issue/2608/33560>
- Dursun, D. (2021). Teke tavrının bağlama icrasında karşılaşılan notasyon ve tavır özelliklerinden kaynaklı problemler ve çözüm önerileri. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 7 (2), 334–341. <https://doi.org/10.22252/ijca.1041908>
- Dursun, L. (2017). *Erzurum erkek halk danslarının ezgisel, ritimsel ve hareketsel bütünlük içerisinde uygulanabilmesine yönelik araştırma örneği*, (Tez No: 458819) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.

- Eroğlu, T. (2017). Türkiye’deki halk oyunlarının temel özellikler, tür ve dağılım bakımından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (42), 67–78. <https://doi.org/10.16992/ASOS.12128>
- Erzurum Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2021). *Bar Halayı*. <https://www.erkurumportali.com>
- Gazetemerhaba. (2019, Ocak 14). *Balıkesir yöresindeki 12 etnik köken*. <https://gazetemerhaba.com/balikesir-yoresindeki-12-etnikkoken/>
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in practice* (3. baskı). Routledge. <https://www.routledge.com/Ethnography-Principles-in-Practice/Hammersley-Atkinson/p/book/9781138504462>
- Irmak, Y. (2015). Bingöl halk oyunları. *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 55–74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bad/issue/39600/468231>
- İsparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi. (2014). *Teke Oyunları*. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/isparta/kulturatlasi/teke-oyunlari>
- İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). *Zeybek halk oyunları*. <https://izmir.ktb.gov.tr/>
- Kankaya, U. (2022). *Türk halk oyunu türlerine göre fiziksel aktivite düzeylerinin incelenmesi*, (Tez No:719855) [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Mete, F. (2020). Türkçe öğretiminde görsel kültür ürünleri: halk oyunlarının yeri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9 (2), 736-749. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1174231>
- Milliyet Gazetesi. (2020, Ocak 14). *Halay nedir?* <https://www.milliyet.com.tr/molatik/hayat/halay-nedir>
- Özaydın, A. (2019). *Diyarbakır yöresi erkek halayı oyununda icra edilen melodilerin derlenmesi ve makam analizi*, (Tez No:607035) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3. baskı). Sage Publications. <https://aulasvirtuales.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/02/qualitative-research-evaluation-methods-by-michael-patton.pdf>
- Solmaz, E. (2024). Akordeon ailesine mensup çalgıların Türk halk oyunları müzikleri icrasında kullanım durumu. *Türk Müziği Dergisi*, 4(2), 189-204. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12631149>
- Tarcan, S. S. (1996). *Türk halk oyunları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tegiz, R. (1998). *Denizli ili ağır Zeybek oyunlarının incelenmesi*, (Tez No:72030) [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Tortop, B. (2022). *Burdur halk danslarının melodi, ritim ve hareket analizi*, (Tez No:739295) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Uzunkaya, E. (2024). Ezgi, hareket ve eşlik ritmi birlikteliğinde Türk halk oyunlarının ölçü yapılarına bir örnek: Üçüz/üçerli şekil yapıları ölçülere ait oyunlar. *Avrasya Sanat ve Medeniyet Dergisi*, 17(1), 12–32. <https://doi.org/10.17740/eas.art.2024-V17-02>
- Ümraniye Halk Oyunları Merkezi. (2018). *Horon*. <https://umraniyehalkoyunlari.com/horon-halk-oyunu-kursu/>

Yeşilce, T. V. (2023). *Silifke yöresinde klarnet ile icra edilen beş halk oyunu ezgisinin dilsiz kavala uyarlanması*, (Tez No:820765) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.

Zeybek Hakkında Genel Bilgiler, Zeybek Oyunları. *Forum Gerçek*.
<https://www.forumgercek.com/showthread.php?t=106028>

EKLER

EK-1. Çeşitli Halk Oyunları Görselleri

şekil 11

Halay Oyunu

şekil 12

Bingöl Halayı

şekil 13

Güneydoğu Anadolu Bölgesine zg Halay Oyunu

(Anadolu Ajansı, 2020)

Şekil 14

İç Anadolu Bölgesine Özgü Halay Oyunu

Şekil 15

Akdeniz Bölgesine Özgü Silifke Halayı

(Çalıkoğlu)

Şekil 16

Bar

(Erzurum Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2021)

Şekil 17

Zeybek Oyunu

Şekil 18

Horon

(Ümraniye Halk Oyunları Merkezi, 2018)

Şekil 19

Hora Oyunu

(Anadolu Folklor Topluluğu, 2016)

Şekil 20

Kafkas Oyunu

(Ümraniye Halk Oyunları Merkezi, 2018)

Şekil 21

Kaşık Oyunu

(Gazetemerhaba, 2019)

Şekil 22

Teke Oyunu

(Isparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi, 2014)

Şekil 23

Bingöl Yöresi Halk Oyunları Müziği Çalgıları (Davul)

Şekil 24

Bingöl Yöresi Halk Oyunları Müziği Çalgıları (Zurna)

Şekil 25

Bingöl Yöresi Halk Oyunları Müziği Çalgıları (Kaval)

EK-2. Notaya Alınan Bingöl Yöresi Halk Oyunlarını İcra Eden Zurna ve Davul İcracılarına Yönelik Görseller

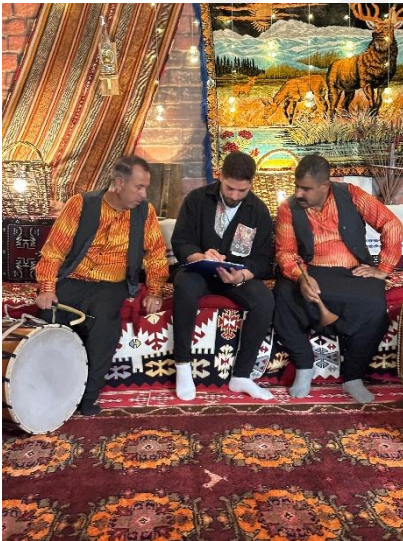
Şekil 26

Bingöl Türk Halk Oyunları Davul İcracısı Faik Akarbulut

Şekil 27

Bingöl Türk Halk Oyunları Davul İcracısı Nurettin Tekbaş

EK-3. Bingöl Yöresi Halk Oyunlarında Öne Çıkan İsimlere Yönelik Görseller

Şekil 28

Bingöl'lü halk oyuncularını

Şekil 29

Bingöl'lü halk yuncu Ali Burtaşkıray

Şekil 30

Bingöl halk oyunu ekibi-1

Şekil 31

Bingöl halk oyunu ekibi-2

Şekil 32

Bingöl halk oyunu ekibi-3

Şekil 33

Bingöl halk oyunu ekibi-4

Şekil 34

Bingöl halk oyunu ekibi-5

Şekil 35

Hasan Anşın

ÖZGEÇMİŞ

2000 yılında Atatürk İlkokulunda başlayarak, ilk ve ortaöğrenimini Bingöl’de tamamladı. 2008 yılında Bingöl Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi’ni kazandı ve burada dört yıl süreyle Batı müziği temelli eğitim aldı. Lise süresince ana çalgısı bağlama ile müzik çalışmalarına başladı; Batı müziğiyle eş zamanlı olarak Türk Halk Müziği alanında temel birikimini oluşturdu.

2013 ve 2015 yıllarının yaz dönemlerinde İzmir’de, Ege Üniversitesi akademisyenlerinden özel bağlama ve halk müziği eğitimi aldı. Aynı yıllarda İstanbul, İzmir, Fethiye ve Didim gibi bölgelerde sahne ve müzikal etkinliklerde bulundu. Erzurum’da düzenlenen enstrüman icrası yarışmalarında dereceye girerek ödül kazandı; Bingöl’de düzenlenen bağlama yarışmasında birincilik elde etti.

2013–2017 yılları arasında Bingöl’de birçok müzikal ve kültürel projede aktif görev aldı. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Bingöl Valiliği bünyesindeki projelerde yer aldı. “Üç Dil Bir Memleket” ve “Bingöl İçin Söyle” gibi sosyal ve kültürel projelerde bağlama icracısı olarak görev yaptı.

2016 yılında Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Temel Bilimler – Türk Halk Müziği Bölümü’ne kabul edildi. Lisans eğitimi süresince bağlama çalışmalarını Öğr. Gör. Dr. Savaş Ekici danışmanlığında sürdürdü. Ana çalgısı bağlama ile akademik ve performatif düzlemde çalışmalarını yoğunlaştırarak, 2020 yılında lisans eğitimini başarıyla tamamladı.

2017 yılında bağlama virtüözü Çetin AKDENİZ ile “Bağlama Takımı” adlı projede yer aldı ve bu kapsamda yurt içi konserlerde aktif olarak sahne aldı.

2018 yılından itibaren TRT bünyesinde çeşitli kanallarda düzenli olarak görev aldı. TRT Müzik, TRT Kürdi, TRT Radyo, TRT Türk ve TRT GAP gibi kanallarda bağlama icracısı, solist eşlikçisi ve program müzisyeni olarak yer aldı. 2018 yılında Kahramanmaraş’ta TRT Müzik sorumluluğunda düzenlenen ses yarışmasında orkestra şefi olarak görev yaptı.

Konservatuvar eğitimi süresince ve sonrasında, çeşitli kamu kurumlarında bağlama öğretmenliği yaptı. Halk eğitim merkezleri, gençlik ve spor müdürlükleri ile belediyelere bağlı kültür merkezlerinde bağlama eğitmeni olarak çalıştı. Hâlen Bingöl Belediyesi ve Bingöl Belediye Konservatuvarı bünyesinde bağlama icracısı ve eğitmeni olarak görev yapmaktadır.

2023 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Araştırmaları Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitime başladı. Akademik çalışmalarını müzik araştırmaları alanında sürdürmektedir.

